

1937

Alinna Lin
sraamaükogu

OLTSILETT

N° 19

HIND 30 SENTI

UNDERWOOD kohverkirjutusmasinad

Vaatamata odavusele siiski täisväärtuslik UNDERWOOD!

... vaid UNDERWOOD, maailma suurim kirjutusmasinate vabrik, suutis toota nii kõrges headuses masina nii odava hinnaga!

Politsemametnikele eriti soodsad hinnad ja maksutingimused.

AINUESINDAJA:

K-M. JÜRI KODRES

Tallinn, Viru tän. 8, II korral.
Tel. 436-50

Raadiohooajaks – parimaid aparate

● Philips

● Blaupunkt

● Tartu Telefonivabrik

● EKCO

● Hornyphon j.t.

ostate

K/M. Vennad Prüüs

Tartu, Kaubahoov 20/21.

Osakonnad: **Petseris ja Valgas.**

EESTI KINDLUSTUS-AKTSIASELTS

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi kindlustusi:

tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laevakerede) ja klaasikindlustusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad Kr. 1.000.000

Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud üldkokku Kr. 5.000.000

Soliidne edasikindlustus!

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr. aadress „Polaris“
Osak. asub Tartus, S. Turg 11. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakondades.

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 19 (478)

TALLINNAS, 16. OKTOOBRI 1937.

XVI aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Rohkem võõrkeelte oskust — A. Ruusa. — Kirjutusmasina teksti identifitseerimine — mag. F. Vittlich. — Torkehaavadest nahal — N. Bokariuse järgi. — Keemiline relv tulevikus — E. Umbliä. — Berliini kriminaalpolitsei sisustus ja korrastus — T. V. Kaup. — Mustlastest. — Varssav-Vün-Praha. — Manolescu — varaste vürst jm.

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

Lehed langevad...

Rohkem võõrkeelte oskust!

A. R U U S A.

Möödunud on kevad ja suvi. Turismi hooaeg on lõppenud. On tehtud kokkuvõtteid Eestit külastanud turistide arvu üle ja arvutatud välja, palju on jäetud siia valuutat. Nagu näitab statistika, on suurenenud Eestit külastanud turistide hulk ja rahvamajanduslikust seisundist on turism saanud heaks sissetulekuallikaks. Ühtlasi tehakse tähelepanekuid, millised puudused ja väärnähted ilmnesid turismi korralduses, et neist tulevikus hoiduda.

Ka politseil on oma osatähtsus turismis. Esimene, kellega välismaalane siin kokku puutub üle riigi piiri astudes, on politsei. Ta kontrollib külaliste dokumente ja temalt saab välismaalane esimese informatsiooni ning annab riigivõimust ja rahva kultuurist esimese mulje. Hiljem on politsei see, kelle poole esimesena tänaval pöördub välismaalane järelepärimistega ja abi saamiseks. Politseiametnik võib anda Eestile hästi korraldatud kõrge kultuuriga riigi ilme, kui ka vastupidi. Kõik oleneb vastavast politseiametnikust ja ta vaimlisest tasemest. Seda tuleb tõsiselt arvestada.

Kui vaadelda Eestit külastanud ja siinseis kuurortides suvitanud välismaalasi rahvuse järgi arvudes, siis on esikohal rootslased ja soomlased. Need kaks rahvust on pidevalt oma arvuga ületanud teisi. Ja on eeldusi, et nende arv ei vähene, vaid suureneb. Mitte ainult suvitus- hooajal, vaid peale selle on alaliselt kokkupuuteid rootslaste ja soomlastega, eriti Tallinnas kui sadamalinnas. Kuid kas meie politseinikud oskavad rootsi keelt? — Ei.

Kuna rootslased oskavad vähe teisi keeli, eriti suvitajaskond ja huvireisijad, ja et Eesti oma geograafilise ja geopoliitilise asendi tõttu kuulub Skandinaavia riikide perre, siis seda puhtpraktilisil kaalutlusil peab arvestama ka politsei. Ei tohi unustada, et siia valgub Rootsist suvitama keskkiht, kes ei oska suurel määral võõrkeeli, kuna eliit, kes oskab võõrkeeli, siirdub enamikult mujale. Nii soomlastega saab kuidagi hakkama eesti keelega, kuid rootslaste juures ei piisa igakord saksa, inglise ega prantsuse keelest. Noorem generatsioon ei oska isegi enam neid keeli. Seni imetlesid välismaalased eestlaste võõrkeelte oskust, kuid varsti hakkab see aupaiste kaduma, kui noorem põlv ei tunne huvi võõrkeelte vastu. Seda on ka osaliselt põhjustanud kooliolude ümberkorraldus kutsekooli-

de näol, kus ei õpetata võõrkeeli, ning sõjaväe staaži eelistus võõrkeeltele.

Meie kordnikkond, kes enamalt jaolt saanud oma hariduse algkoolis, ei tunne üldse võõrkeeli, kuigi kordnikule, kes seisab tänaval ja kelle poole kõige eesvalt pöördub välismaalane, oleks keelte tundmine hädavajalik. Suvel, kui sisse on sõitnud mõni turistide laev, võib näha Tallinnas Veneturu ääres omnibuste seisukohal kuidas mundrikandjat politseinikku välismaalased ründavad iga viie minuti järele küsimustega. Tavaliselt on küsijad rootslased, kes olavad, et siin osatakse rootsi keelt, sest neid liigub siin enamuses ja meid ühendavad vanad kultuurajaloolised sidemed. Ka tunnevad nad siin end kodus olevat. Politseiniku keelte mitteoskamine ei tee politseiametkonnale ega Eesti kõrgele kultuurile head reklaami. Seda tuleb arvestada tõsiselt, kui tahetakse, et Eesti jääks turismimaaks. Välismaalase liiklemine siin peab muutuma mugavaks ja kohtlemine viisakaks, siis ta tunneb end kui kodus olevat, kuhu igatseb jälle tagasi.

Kuidas korraldada olukorda ja tõsta politseiametnike keelte oskuse taset? Kas tulevikus komplekteerida Politseikooli rohkem keelte oskusega kasvandikest, või jälle korraldada keelte kursusi politseiametnike kogu üldhariduslike sektiioonide kaudu? Siin võiks tarvitada mõlemat viisi. Sõjaväe staažile ja välisole lühvile, mida on senini eelistatud, võiks lisanduda keelte oskus. Politseiametnike kogu üldhariduslikud sektiioonid peaksid eriti arvestama kohal selle rahvuse keelt, mida enamuses kõneleb teatavas kuurordis viibiv välissuvitajaskond, näiteks Pärnus rootslased, Kuressaares sakslased jne.

Keelte oskus ja õppimine ei päästa ainult politseiametnikku piimlikust seisukorrast teatavil hetkil ja ei näita ainult meie kõrget kultuuritaset, vaid teeb ka politseiametnikud sisemiselt tusedamaks, sest vastava keele mõistmisega avanevad võõra rahva kultuursalved, millest saame endile ammutada osa. Ühtlasi nooremate ametnike vaba aeg kasutatakse ära õilsaks otstarbeks ja mõnigi ebasoovitav nähe jääb ära. Politseil kui administraatoril on keelte oskus tähtis nii rahu- kui ka sõjaajal.

Oleks ju väga kultuurne, kui sadamate, kuurortide ja pealinna suuremate liiklemiskohtade politseinikud oskaksid võõrkeeles juhatada, kus asub pank, jaam, sadam või kuhu sõidavad trammid. Et majanduslik hüvang on püüde ja ergutuse aluseks, siis keeleoskajaid kordnikke võiks ülendada vanem-kordnikeks, või kuidagi teisel teel anda neile mingeid soodustusi, mis ergutaks ja annaks hoogu võõrkeelte õppimisele. Ning nüüd, mil politseiametnike kogu üldhariduslikud sektiioonid on alustanud elavat tegevust

Kirjutusmasina teksti

identifitseerimine.

Kas osutub võimalikuks identifitseerida kirjutusmasinail kirjutatud tekste ja kas võib konkreetjuhtumil kindlaks teha, nimelt missugusel masinal on kirjutatud mõni ekspertiisitav tekst?

Neile küsimusile püüame anda vastuse alljärgneva artikli raamis.

Käekirjaliselt koostatud dokumentide kõrval puutub kohtuekspert sageli kokku kirjutusmasinal kirjutatud tekstidega: neid ei leia meie mitte ainult võltsitud kviitungite, lepingute jt. selletaoliste dokumentide puhul, vaid eriti kui on tegemist nimeta või ähvarduskirjadega. Kasutatakse nende kirjutamiseks kirjutusmasinaid, sest et üldiselt kaldatakse arvamusele, et masinkirja teksti järgi ei saa kindlaks teha kirjutajat. Kuid ka poliitiliste protsesside puhul etendavad sageli tähtsat osa mitmesugused lendlehed ja brošüürid, mis on kirjutatud ja paljundatud masinal. Tulles nüüd tagasi eelpoolfikseeritud küsimuse juurde, võib sellele antava vastuse jaotada kahte ossa:

1. Ühel ja samal masinal kirjutatud tekstide identifitseerimine on läbiviidav. Pealeselle on võimalik kindlaks teha, missuguse firma masinal on kirjutatud ekspertiisitav tekst.

2. Kui küsitakse, kas see tekst on kirjutatud kahtlusaluse juures leitud masinal, siis võib sellegi ülesande peaaegu igakord täielikult lahendada. Politseiametnikest on kindlasti vaid mõnedel üksikutel olnud kokkupuuteid säärase küsimuste, sest et seni võib tähele panna, et dokumentide võltsimisi toimitakse rõhuvas enamuses ikkagi käsitsi.

Seepärast võib arvata, et nende küsimuste valgstamine pakub paljudele lugejaile huvi ja üht-

foto- ja tantsukursustega, võiks sama elav osavõtt ilmned ka keelte õppimisel.

Ei saa jätta mainimata, et Eestil, kui Lääne kultuuri vahipostil ida piiril, on suured ülesanded ja tema suudab neid täita, kui rahvas on vaimsel tühse ja terve ning kultuuriliselt kõrgemal teistest. Kõrge kultuuri ees purunevad barbarite rünnakud. Nagu ajalugu on näidanud: kvaliteet võib kvantiteedi. Seepärast meie kui väikerahvas, kes ei saa uhkustada oma rahva suure arvuga, peame ületama oma kvaliteedilt suurrahvad ja meil on selleks eeldusi.

lasi annaks ta üldjoontes informatsiooni sellest, kuidas peab talitama kuritegu jälitav ametnik.

Jällegi peab esmalt rõhutama, et selliste probleemide lahendamine eeldab moodsate mikroskoobiliste ja fotograafiliste töömeetodite rakendamist. Lähtepunktiks uurimuste teostamisel on asjaolu, et niitmete vabrikute poolt valmistatud masinad on suuremal või vähemal määral isesugused, erinedes üksteisest tähevormide ja tähekujupeensuste poolest jne. Viimased on sageli vaevalt märgatavad, vaid mikroskoobiline vaatlus annab siin tulemusi. Selles võime veenduda 1. foto vaatlemisel: esimene täht „a“ on kirjutatud „Remington“-, teine „Royal“-masinal. Lähemal silmitsemisel selgub õige pea igähele, et need tähed erinevad väga oluliselt elemendilt: keskne element on esimese „a“ puhul sirgjooneline, kuna teise tähe juures moodustab ta üleval lahtise kaarjoone. Sellised ja analoogilised iseärasused tähtede konstruktsioonis lubavad määritleda, millise firma masinal üks või teine

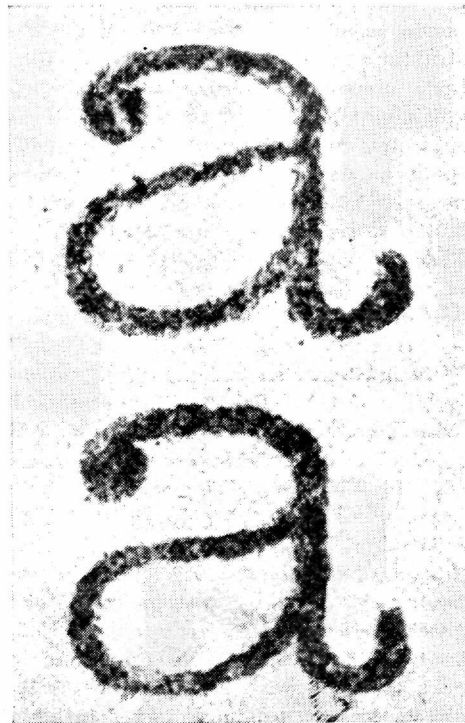
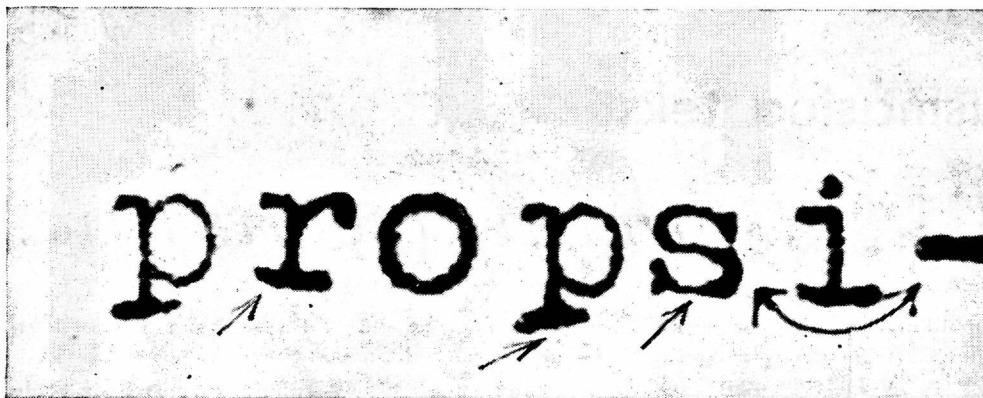

Foto 1.

tekst on kirjutatud. Peab vaid kasutada olema võimalikult suur arv proovimasinkirju, millede varal osutub võimalikuks lahendada küsimust tarvitatud kirjutusmasina süsteemi ja firma järgi.

Kuna need iseärasused on omased kõigile ühe firma poolt valmistatud masinaile, siis ei võimalda nad identifitseerida inkrimineeritavat teksti mõne konkreetse masinaga.

Selle ülesande teostamiseks tuleb abiks võtta spetsiifilised tunnused, s. t. sellised, mis leiduvad vaid ühe masina juures.

Mida kauemat aega masin on tarvitusel olnud, seda suuremal arvul leiame selliseid tunnuseid.

Nende olemasolu on seletatav järgmiselt: tarvitamise kestes, s. t. masina kulumise tagajärjel tekib ühe või teise tähe juures teatavaid defekte, muutuda võib näiteks mõnede tähtede kallak või nende asend reaajone suhtes, muutub mõne tähe struktuur metallosakeste murdumise tõttu jne. Sääraste, nimetame neid üksikute masinate suhtes kas või „individuaalsete“ tunnusmärkide esiletoomiseks on avaldatud 2. foto. On ilmne, et antud juhul on tegemist kulunud masinaga, sest et peaaegu kõigi fotol näha olevate tähtede juures leidub kõrgemal määral spetsiifilisi tunnuseid. Need on tähendatud nooltega ja nende äratundmine ei tohiks lugejaile raske olla. Tekstide ja masinate identifitseerimine selliste tunnuste abil osutub asjatundjale suhteliselt lihtsaks ülesandeks. Mitte iga masin pole loomulikult niivõrd kulunud ja nii mõnigi kord nõuab tunnusmärkide leidmine hoolsat mikroskoobilist uurimistööd. Sellega kaugeltki ei piirdu masinkirja ekspertiis. Mõnikord õnnestub näiteks kindlaks määrata, kas ekspertiisitav tekst on tõeliselt kirjutatud dokumendile tähendatud ajal. Nimelt muudavad kirjutusmasinate tehased aeg-ajalt tähevorme ja mõnesuguseid üksikasju masina tehnilisel väljatöötamisel. Neid tundes avaneb asjatundjale võimalus kontrollida dokumendi koostamise momenti. Lõppeks mainime veel, et pikemate tekstide (näiteks nimeta kirjad!) analüüsimisel võib kirjutaja kindlakstegemiseks abiks võtta teisigi elemente, mis mitte pole sõltuvuses masina tehnilisest küljest.

Neist nimetame allpool järgmised:

1. Aadressi kirjutamisviis kirjaümbrikele osutub sageli spetsiifiliseks tunnuseks, sest et igal inimesel on selles suhtes teatavaid harjumusi, milledest tema ei loobu.
2. Sõnade ja tervete lausete paigutusviis tekstis võib anda näpunäiteid kirjutaja kohta.
3. Komade ja punktide kirjutamisviisis, eriti mis puutub nende kaugusisse eelnevaist ja

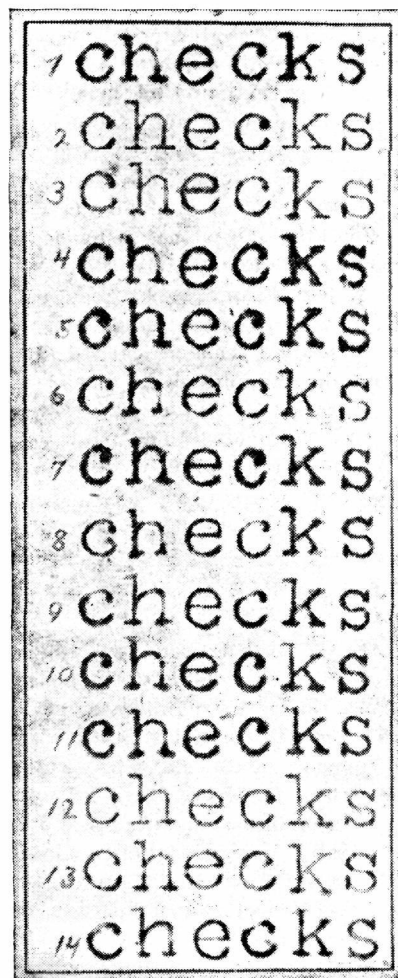

Foto 3.

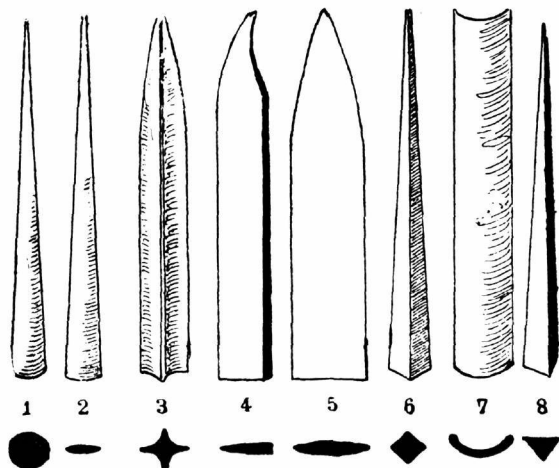
Torkehaavadest nahal.

PROF. N. BOKARIUSE JÄRGI

Torkehaava põhitunnuseks on asjaolu, et haava sügavus on tavaliselt tunduvalt suurem kui ta ulatus teistes suundades.

On muidugi raske loendada kõiki riistu ja esemeid, milledega on võimalik tekitada torkehaavu. Ent siiski peab mainima, et on olemas terve grupp seesuguseid esemeid (riistu, instrumente j. m.), mis otse on määratud torkimiseks, näit. nõelad, naasklid, täägid, kinžaalid jne., või mis oma kujult selleks eriti kohased, näit. noad, käärid, sirkliid, mõõgad, klaasikilud, vaheda otsaga teibad, naelad ja palju teisi. Edasi võib kõiki seesuguseid esemeid, milledega võib tekitada torkehaavu, jaotada kahte gruppi: ühed on lamedad, teised aga silindrikujulised, tahulised, õõnestahulised jne.

Lamedate ja tahuliste riistade juures on nende tekitatud haavade kuju suhtes tähtis, kas on teritatud ainult üks serv või mõlemad, kas tahkude harjad on tõmbilised või teravad. Sellest oleneb riista löikevõime ja muidugi ka haava kuju. Joon. 1 leiduvad riistade ja nende põik-läbilõigete skeemid viitavad selgesti mainitud suhtele.

Joon. 1.

Lisaks öeldule omab torkehaava kuju suhtes tähtsuse veel see, millise nurga all torke-riist tungis nahka, samuti ka see asjaolu, mil määral riist oli terav või nürinenud. Torke-riista liikumine perpendikulaarselt kehapinnale jätab kõige korrapärasema ja kujult torkeriistale kõige enam sarnleva avause nahale. Kusta liikumisel kaldsihis ja tungimisel naha alla haava kuju võib ka mitte vastata riista iseloomustavaile omadusile.

Kõige lihtsamad torkehaavad saame silindrikujulise riista, nagu ümmarguse naaskli, nõela, hanguharu jne. tarvitamisel. Seesugu-

järgnevaist sõnadest, leidub sageli individuaalseid isäraldusi.

4. Löögitugevus võib omakorda abiks olla kirjutaja kindlaksmääramisel.

Igasuguse uurimistö ja võrdluse eelduseks on endastmõistetavalt vastava proovmaterjali soetamine. Selles punktis on vajalik tihedamat koostööd politsei ja asjatundja vahel, sest et kirjaproovide võtmine kuulub harilikult politseiametnike ülesandesse. On selge, et asjatundja vajab ekspertiisi teostamiseks proovkirja, mis koosneb samast tekstist kui ekspertiisitav dokument, ja et proovkirja kirjutamisel saaks võimalikult täpselt võetud arvesse ka ekspertiisitava dokumendi suurus ja formaat, nii et tingimused proovi kirjutamisel oleksid samasugused, mis olid inkrimineeritava dokumendi koostamisel. Neid asjaolusid silmas pidades on siis igatahes kõik eeldused loodud ekspertiisi edukaks läbiviimiseks.

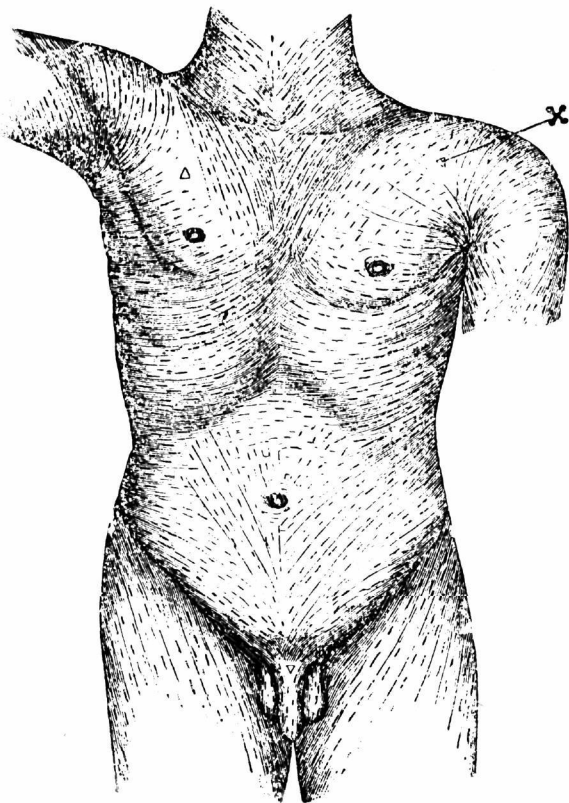
Lõppeks üks ülesanne lugejale, mille varal igaüks võib kontrollida oma tähelepanuvõimet. 3. fotol olevad sõnad on kirjutatud seitsmel kirjutusmasinal. Millised paarid on kirjutatud vastavalt ühel ja samal masinal?

Tähelepanelikult vaatlajalt ei tohiks õige lahenduse leidmine kuigi palju aega nõuda, sest et kõigil seitsmel masinal on õige selged spetsiifilised tunnused.

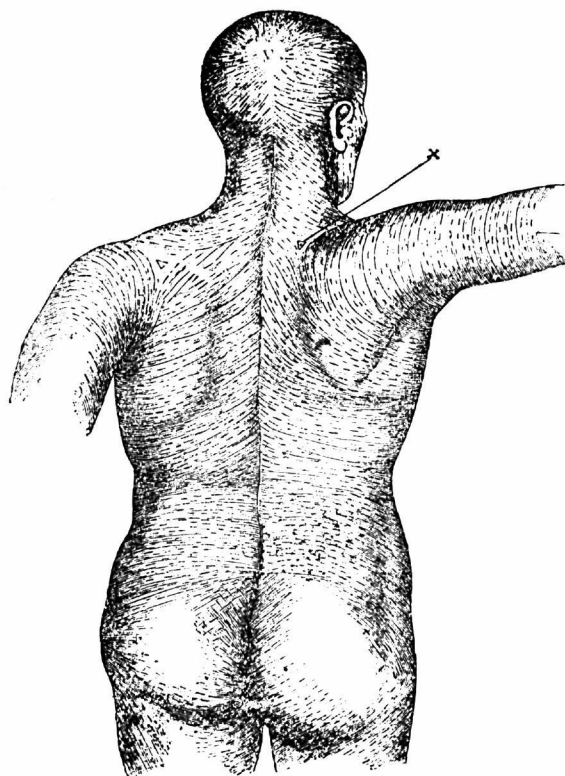

Joon. 2.

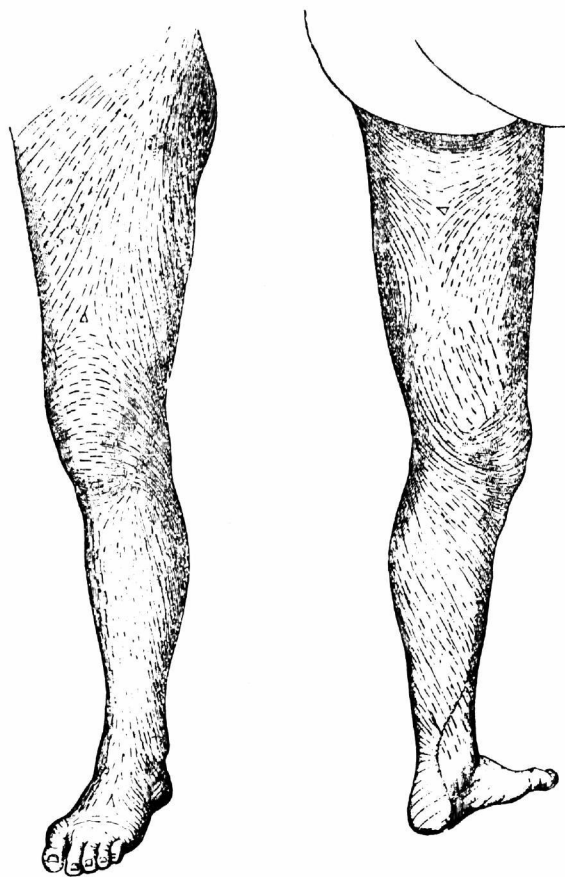
sed riistad ei lõika nahakudesid läbi, vaid katkestavad koed ja suruvad need üksteisest eemale. Kui tõmmata riist haavast välja, võtab haav teise kuju, muutudes kitsa praotaoliseks. Peab mainima asjaolu, et äsja kirjeldatud praotaoliste haavade suund vastab nahakudede suunale haavatud kehaosa kohas. Seejärel pole liigne tutvuda tabeliga, mis kujutab nahakudede suundi mitmesugustel kehaosadel,

Joon. 3.

Joon. 4.

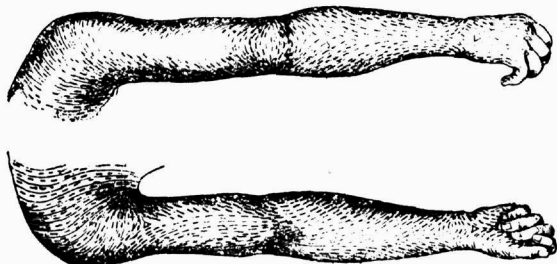

Joon. 5.

ja hoida see tabel laiba vaatluse puhuks käepärast. Joon. 2—6 demonstreerivadki nahakudede suundi. Seepärast kehal leidub kohti, kuhu nahakoed suunduvad mitmelt poolt kokku; joo-
nest. need kohad on märgitud tillukeste kolmnurkadega. Seesuguseis kohis torkehaavad omandavad hoopis erilise kuju, näit. noole või tähe kuju, olenemata torkeriista kujust.

Kuigi praokujulise torkehaava pikkus ja laius ei sobi igakord haava tekitanud riista laiuse ja jämedusega, siis teatavil juhtumeil, arvestades peale haava pikkuse ja laiuse ka selle sügavust, võib ometi otsustada, kas haava oli võimalik tekitada teatava (kahtlusaluselt äravõetud) riistaga. Kui haav on kitsam kui noatera laiemast kohast ja sügavam kui kaugus tera otsast kuni tera selle kohani, kus tera laius vastab haava pikkusele, siis ei tule kõne alla see nuga selle haava tekitajana. See-

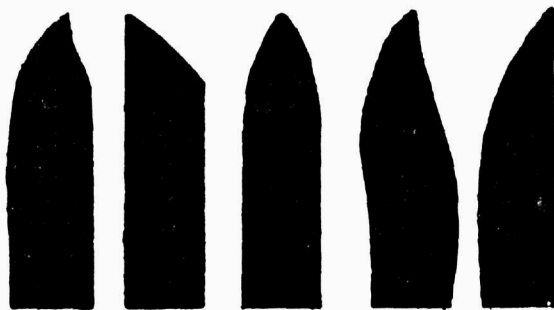
juures ei tohi unustada, et nahas leiduva haava pikkus ei olene ainult torkeriista laiusest, vaid ka sellest, kas viimane haava tekitamise silmapilgul nihkus veidi edasi, sünnitades seega õigupoolest löikehaava. Teisest küljest aga nahk oma elastsuse tõttu võib pärast torkeriista eemaldamist haavast tõmbuda kokku ja siis osutub haav märksa vähemaks kui tarvitatud riista mõõdud. Haava pikkuse mõõt-

Joon. 6.

misel ei pea unustama Hofmanni nõuannet, kul on tegemist lahtise haigutava haavaga. Sel puhul tuleb haavaääri enne mõõtmist kergelt vajutada, et kaotada haava laienemise arvel tekkinud lühenemist.

Kooniliste ja tõmpkooniliste riistadega tekitatud praokujuliste haavade pikkus vastab harilikult kehha tunginud ora osa jämedusele. Haava tekitanud terariista otsa kuju ei tar-

Joon. 7.

vitse avaldada mingit mõju haava kujule. Nii näit. joon. 7 kujutatud nootsad võivad ühe ja sama käsitluse juures jätta nahale täiesti samakujulised haavad.

Kandiliste torkeriistade ihutud kandid mõjuvad löiketeradena ning jätavad ka naha haava vastavad sisselõiked. Sel puhul haavad tihti ligilähedalt sobivad torkeriista põik-läbilõikega. Torkeriistade põik-läbilõigete suhet neist tekitatud haavakujudega näitab joon. 8.

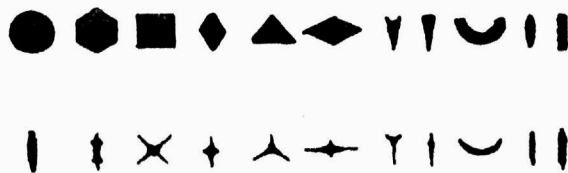
Torkehaavad, mis tekitatud väga pikkade nuga abil, võivad omada sirgjoonelise prao asemel murtud joonelise prao kuju, kusjuures

murbenurga asukoht on juhuselik. See nähe on seletatav seega, et nuga keerati haavas ringi või jälle, et ta oli kõver, mistõttu haavast väljatõmbamisel tekkis uusi vigastusi.

Kudedel torkehaava ümbruses ei leidu harilikult mingeid muudatusi, olgu siis, kui tarvitati väga nüridat ja tõmpi riista, mil puhul haava ümbruses võib leida enamvähem selgeid verevalumeid.

Jälitamise seisukohalt on väga tähtis avastada ja märkida ka torkehaavad rõivastel, et tarbe korral võiks otsustada, millises asendis viibis ohver haava saamise hetkel, kallaletungist osavõtnud isikute arvu üle jne.

Torkehaavadest, mis tekitatud väga peenete instrumentide abil, nagu nõeltega, eriliste pitsidega, mida kasutatakse nahaaluste süstimate tegemiseks j. m., peab ütleva, et neid on tihti väga raske avastada ja võivad seetõttu jääda silmapaari vahele, kuna need enamasti kujutavad vaevalt märgatavat punetavat täppi,

Joon. 8.

mis sarnane putukast hammustatud kohaga. Seesuguste torkehaavade all nahaalustes rasvakudedes võib lahkamisel alati leida veidi verd.

Millised nähted torkehaavade juures lasevad otsustada, kas on tegemist oma või võõra käe läbi tekitatud haavadega, sellest leidub näpunäiteid A. Liit, „Kuritegude jälgimine” — lhk. 272.

Politseivalitsuse direktor tagasi.

13. oktoobri hommikuse rongiga jõudis välismaalt tagasi Politseivalitsuse direktor R. Veermaa, Politseivalitsuse KÕ ja Tuletõrje juhataja major R. Vaharo ja Politseikooli direktor E. Mets koos pr. Veermaa ja pr. Metsaga.

Teatavasti viibis direktor välismaal üle kuu ja tutvus sealsete politsei, kodanliku õhukaitse ja tuletõrje korraldustega.

Jaama oli saabujaid tulnud vastu võtma kõik politsei kõrgemad juhid.

Keemiline relv tulevikus.

E. Umblia.

*Uute sõjagaaside tarvituselevõtmise tõenäosus tulevikusõjas.
Gaasirünnakud kaugete tagalale.*

Keemiline relv moodsate sõjagaaside näol on vaevalt veerandsada aastat vana, kuid see, mida on sellest kirjutanud eriteadjad ja mitteeeriteadjad, moodustab kenakese raamatukogu.

Vaevalt on avaldatud ühestki võitlusvahendist nii erinevaid arvamusi, ega pole ka ümbrisetud ükski relv laiade rahvahulkade silmis nii tontliku hirmu ja õuduse looriga kui sõjagaas. Hirmu ja teadmatuse painajalik tunne halva üllatuse ees, mis läbib maailmasõjaaegseid sõdureid Flandria lahingväljal, kui roomasid üle kaevikute sõjagaasi mürgised pilved ja kõlasid gaasihäire sireenide undavad helid, on toodud koju nende sõdurite poolt, ja tihti mitmekordselt suurendatud kujul on jutustatud edasi ning süvendatud rahva teadvusse.

Küll on sõlmitud rahvusvahelisi kokkuleppeid gaasisõja keelamiseks. Ometi on praegu üldine vee- ne, et sõjagaas on tulnud ja jääb püsima ka tulevi- kus mõjusa võitlusvahendina.

Teatavasti kõik riigid ja rahvad, eesotsas meie suurte naabritega idas ja lõunas, on võtnud tarvi- tusele ulatuslikke abinõusid aktiivseks ja passiiv- seks kaitseks keemiliste rüндаinete vastu ja aren- davad neid kaitseabinõusid suurima hoole ja jär- jekindlusega.

Kaitseabinõude kõrval pühendatakse erilist tä- helepanu keemilise relvastuse täiendamisele, uuri- des ja viimistledes samal ajal sõjagaaside tarvi- mise tehnikat ning taktikat laboratooriumes ja manöövritel.

Riigid, kes omavad selleks vähegi eeldusi, teevad suuri jõupingutusi oma keemiatööstuse arendami- seks ja korraldamiseks sellises suunas, mis kind- lustaks sõjagaaside ja samuti vastavate kaitseai- nete massilise tootmisvõimaluse tarbe korral, kõ- nelemata sellest uurimistööst, mida teevad sõja- keemikute arvukad kaadrid laboratooriumes uute, mõjusate sõjagaaside ja kaitseabinõude leiutami- seks.

Ajakirjanduses avaldatakse tihti teateid uute, tugevatoimeliste sõjagaaside avastamisest, mille vastu pidavat olema võimetud kõik seni tuntud gaasikaitse vahendid.

Peab ütleva, et suurem osa selliseid teateid on sensatsioonihimuliste lehemeeste kõmusünnitused.

Seni pole leitud ühtki mõjusat sõjagaasi juhusli- kult või üle õõ. Praegu tuntud mõjusate sõjagaas- ide nimestik sisaldab ümmarguselt 15 keemilist ühendit. Suur osa neid oli tarvitusel maailmasõjas, vaid 2—3 on tulnud juurde hiljem (klofoon, adamsiit, ljuisiit). Kuid need keemilised ühendid olid enamikus tuntud ja uuritud kaugelt enne seda, kui neid hakati kasutama rüндаaineina. Sõjagaas- ide kuningas — ipriit — oli tuntud juba aastal 1860.

Sõjagaaseks kõlblike keemiliste ühendite füüsi- kalised ja keemilised omadused, toime inimesisse ja materjallesse, suhtumine ilmastikuoludesse ja massilise tootmise, säilitamise ja levitamise võima- lused peavad vastama kindlaile nõudeile. Iga uue, sõjagaasiks sobivana näiva mürkaine omaduste nõudeile vastavuse uurimine ja kindlaksmääramine on vaearikas töö. Laboratoorne uurimus ja piira- tud ulatusega katse maastikul pole veel mõdu-

andvad, lõpliku otsuse uue mürkaine üle annab vaid sõda.

Maailmasõja ajal võeti Saksas mõnekümnetu- hande mürkaine hulgast lähema uurimise alla 700 ainet, missuguseist sõjaväljal kõlblikeks osutus 12 aine ümber. Selle uurimistöö kallal oli ametis ühes- ainsas uurimisasutuses, Keiser Vilhelmi Instituudis, 200 teadlast ja üle 1500 abijõu.

Sakslased otsustasid 1917. aasta algul hakata kasutama sõjagaasina ipriiti ja alles sama aasta juulis suutsid nad anda sõjaväe käsutusse seda ai- net mõningal määral. Liitlased suutsid tarvitusele võtta ipriidi sõjaväljal alles aasta hiljem.

Need andmed kõnelevad raskusist, mis on uue mürkaine tarvituselevõtmisel.

Tulemused, mida üksikute riikide laboratoorium- mid on saavutanud uute sõjagaaside otsimisel, hoi- takse arusaadava il põhjusil sügavas saladuses. Ometi on võimalik jälgida kaudselt teaduslikus literatuuris aeg-ajalt vilksatavate märgete abil suundi, missuguseis areneb see uurimistöö.

Teatavasti koosneb keemilise ühendi vähim osake, molekul, lihtainete ehk elementide vähimaist osakesist, aatomeist. Molekuli moodustavate aato- mite iseloomust ja nende vastastikusest ruumilisest asetusest on tingitud ühendi mürgisus ja muud omadused.

Nüüd on püütud mõne tuntud sõjagaasi mole- kulis asendada aatomeid ja muuta nende ruumilist asendit. Seeläbi on kõll mõnikord suurenenud mür- gisus, kuid läbiviidud muutus on kahjustanud sõ- jagaasilt nõutavaid teisi omadusi.

Suured ainete rühmad, kuhu kuuluvad tuntud sõjagaasid, on uuritud läbi põhjalikult lootuses leida tugevatoimelisi sõjamürke. Nii on avastatud uus sõjagaaside liik, nn. nõgesgaasid, mis kutsu- vad esile nõgeste kõrvetusega sarnlevaid ärritusi ja valusid, kui nad puutuvad kokku inimese naha- pinnaga.

Lõppeks polegi nii oluline uute ja mürgisemate rüндаinete avastamine, kui nende vastu suuda- vad kaitseda praegused gaasikaitse abinõud. Rün- natavale sõdurile või kodanikule on ükskõik, kas teda ähvardava sõjagaasi nimetus on x või y. Peaküsimus on, kas gaasitorbik või gaasikindl riie- tus suudab kinni pidada seda ainet.

Seepärast on ka uurijate eriline tähelepanu suunatud nn. torbiku-uurajate, s. t. selliste sõja- gaaside avastamisele, mis suudaksid läbi tungida moodsa gaasitorbiku filterpanusest (gaasikurnast). Peab ütleva, et see ülesanne pole kerge. Filterpa- nuse kaitsevõime põhjeb omadusil, mida näita- vad üles peaaegu kõik mürkained tolmu-, suitsu-, udu-, auru- või gaasisarnases olekus. Kõrgevõimse filterpanuse kaitsekihid on gaaside sissetungimise suunas avatud järjekorras: tolmu- ja suitsufilter (hõljumfilter), aktiivsüsi ja aktiivmass ehk keemi- line mass.

Hõljumfilter peab kinni puhtmehaanilisel teel, nagu tihe sõel, kõik hõljumi (s. t. suitsu, tolmu ja udu) osakesed, olenemata aineist. Hõljumi osakeste läbimõõt kõigub tavaliselt ühest tuhandikust milli- meetrist kuni ühe miljondiku millimeetrini. Huvita- val kombel suudavad läbi tungida hõljumfiltrist

keskmise läbimõõduga (1/10.000 — 4/10.000 mm) hõljumi osakesed kõige hõlpsamini. Kuid selliste hõljumite tekitamine, mille osakeste läbimõõt oleks peamiselt hõlpsa läbipääsu piires, sõja olukorras võimalike menetlustega on lahendamatu senini.

Hõljumfiltrist tungivad läbi auru- ja gaasiosakesed (molekulid). Nende läbimõõt on vähem kui üks miljondik millimeetrit. Raskemad molekulid ja keemiliselt aktiivsemate ainete molekulid jäävad peatuma aktiivsõe pinnal. Hea aktiivsüsi peab olema väga ürbse struktuuriga ja suure pinnaga (500—1000 m² ühe grammi kohta). Aktiivsõe pind tõmbab auru- ja gaasimolekulid nagu magnetiga enda külge (adsorptsioon).

Läbi aktiivsõe on lootus pääseda kergeil või keemiliselt väheaktiivsete (inertsete) ainete molekulidele. Nüüd on lugu selline, et kergete molekulidega ained on vähekõlvulised sõjagaaseks oma kerguse pärast. Nad segunevad kiiresti õhuga ja haihtuvad väga ruttu. Inertsed ained jälle pole nii mürgised, et need võiksid tulla kõne alla sõjagaasena.

Prantslased kasutasid maailmasõjas sõjagaasina väga mürgist sinihapet, kuid tagajärjetult. Sinihape on niivõrd kergesti lenduv, et üldse on võimatu saavutada väliolukorras inimeste surmamiseks küllaldaselt sinihappe-õhu segu. Samuti on lugu vingugaasiga, mis on õige mürgine aine ja mida ei suuda kinni pidada filterpanus. Arvestades nende mõlema aine suurt mürgisust ja filterpanuse auramisvõimet, on pärast maailmasõda jätkatud kangekaelse järjekindlusega katseid sobiva talitusviisi leidmiseks, kuidas neid aineid viiski tarvitusele võtta sõjagaasena. Missuguseid tulemusi on annud see töö, võib näidata alles tulevikusõda.

Viimaseks „sõelaks“ filterpanuses on aktiivmass, s. o. leeline segu, mis seob keemiliselt (absorbib) kõik hapu loimega osakesed, mis on suutnud läbistada kahest eelmisest kaitsekihist. Ja suur osa sõjagaase ning nende lagunemisprodukte on just hapu toimega!

Ühesõnaga on sõjagaasi läbipääs kõrgevõimselt filterpanusest peaaegu sama vaevaline kui kaamelil läbi nõelasilma. Seepärast pole ka väljavaateid uute torbiku-uurajate leiutamiseks kuigi lootusrikkad. Sama vähe on väljavaateid uute nahamürkide ehk sööbegaaside avastamiseks, mis suudaksid senituntuist kiiremini läbi tungida gaasikindlaist kehakatteist või hävitada neid. Vaevalt usutav on ka hoopis uuelaadsete sõjagaaside esilekerkimine, mis oleksid suutelised halvama või kahjustama inimorganismi eluavaldusi teisiti, kui seda teevad praegu tuntud sõjagaasid. Siis peaks see uus mürkaine pääsema kontakti inimorganismiga mõnel muul, vältimatul viisil, aga mitte gaasikaitsete läbi kaitstud hingamiseldundite või naha kaudu.

Ja kuigi oletada, et vaatamata kõigile raskustele, leitakse ometi mõni uus, kangetoimeline sõjagaas, mille vastu on võimetud praegused gaasikaitsemed, siis jääb ikkagi meile lohutuseks gaasikaitse tehnika kõrge tase. Juba maailmasõja ajal, kui gaasisõda oli täiesti uus ja enneolematu nähe, ilmes, et lapsekingis olev gaasikaitse tehnika suutis pakkuda õige kiiresti mõjusaid kaitsevahendeid järjest tarvitusele võetavate uute sõjagaaside vastu. Seda kindlamini võime loota, et tulevikus gaasikaitse tehnika suudab reageerida palju kiiremini ja mõjusamalt ootamatult esile kerkida võivatele uutele sõjagaasidele uute kaitsevahenditega.

Kuid seni käsitletud gaasisõja arengu suund uute mürkainete tarvituselevõtmise poole, mis on seotud ilmsete raskustega, ei ole selle võitlusviisi ainus arenemisvõimalus.

Politseiametnik liiklemiskontrolli teostamas.

Üks gaasisõja taktikalisi põhidoktriine, sõjagaasi kasutamine suurel hulgal korraga, pole seni leidnud suurejoonelist rakendust. Maailmasõja teadumused on õpetanud, et gaasirünnaku edukus on sõltuv suurel määral aine hulgast. Maailmasõja ajal ei suudetud kunagi anda sõjaväe käsutusse küllaldaselt suuri mürkainete hulki. Alles sõja lõpuks suudeti korraldada sõjagaaside valmistust nii kaugele, et hakkas juba kogunema suuremaid reserve.

Hoopis teissuguseks võib kujuneda lugu tulevastes sõdades, kuna paljude riikide keemiatööstus on korraldatud juba aegsasti sõjanõuete täitmiseks ja pealeselle on olemas märgatavad mürkainete reservid. On püütud luua kõik võimalikud eeldused sõjagaaside tarvituselevõtmiseks ennenähtamatult suurel hulgal ja võimalikult kirjus segus, hoides vastast gaasi all pikkade ajavahemike vältel, nii et ta kogu aeg oleks sunnitud teotsema gaasikaitseis.

Teine, tagajärgi töötav väljavaade on sõjagaaside osav kombineerimine muude võitlusvahenditega sellisel, et need täiendaksid vastastikku üksteise mõjusust ja annaksid kogusummas maksimaalse kasuefekti ründajale.

Lennutehnika arenguga ja õhusõja nihkumisega esiplaanile avaneb ka uus lehekülj gaasisõja ajaloos. Sõjagaaside transport lennukitega ja lennupommes, samuti mürkainete levitamine lennukelt (aerokeemiline võitlusviis) on hoopis kasulikum ja suuremaid tagajärgi töötavam kui keemiliste ründainete levitamine maapealsete abinõudega. Aerokeemilisel teel on võimalik korraldada gaasirünnakuid hoopis kaugematele vahemaadele.

Seega on avanenud tehnilised võimalused aerokeemiliste kallaletungide korraldamiseks kaugele tagalale ja rahulikele kodanikele. Puhtakujulise gaasirünnaku korraldamine kauges tagalas paistab olevat kahetõenäone. Inimkaotused ja materiaalsed kahjud sõjagaasi läbi on vähemad kui lõhke- või süütepommide läbi.

Dr. F. Flury (Gasschutz und Luftschutz Nr. 3, 1937) toob inimkaotusist maailmasõjas järgmised andmed:

Relvastatud oli	ümarguselt	80 milj. inimest
Kogukaotus oli	„	35 „ „
Surnuid oli	„	10 „ „
Gaasimürgitatuid oli vähem kui	1	„ „
Gaasimürgitusse surnuid	„ 0,1	„ „

nõuandekoha sisustus ja korrastus.

Välismaal teotsevad suuremate politseiasutuste juures juba paarkümmend aastat nõuandekohad. Nende otstarve on pakkuda kodanikele praktilist ja tõhusat juhatust kaitseks kuritegevuse vastu, esijoones vara vastu sihitud süütegude alal. Nõuandekohtades on alalise näituse kujul pandud välja mitmesuguseid kaitse- ja alarmvahendeid ja sisseseadeid. Nende kohta annavad seletusi vilunud ametnikud, demonstreerides üksikute väljapanekute tugevaid ja nõrku külgi. Nõnda on kodanikul kerge orien-

teeruda, missuguseid kaitse- ja julgeolekuvahendeid tuleb muretseda, uuendada või täiendada.

Nõuandekohtade sisseseadmine ja korrastus ei sünni ainult politseiasutuste kulul. Väljapanekud on enamikus saadud kaubaproovidena tehaseilt tasuta. Rahaliselt toetavad nõuandekohti kindlustusettevõtted, kuna ka nende huvides on, et kaitseks kuritegevuse vastu võetaks tarvitusele parimad abinõud.

Nõuandekohtade kasutamine on tasuta, kusjuures ametnike mureks on hoolitseda, et kuritegeline element ei pääseks jälgima abinõusid ja võitlusvahendeid, mida soovitatakse tarvitusele võtta nende vastu.

Neil alusel töötab ka Berliini kriminaalpolitsei nõuandekoht, mida mul juhused oli külastada möödunud aastal. Nõuandekoht asub Berliini politseipresiidiumi hoones, Aleksandriplatsil, on rajatud 1921. See kujutab endast alalise näituse taolist väljapanekut koos töökoja ja bürooga.

Suurema osa nõuandekohast moodustavad väljapanekud ruumide ja panipaikade kaitse alalt. Siin näeme moodsaid tule- ja vargakindlaid teraskappe, mitmesuguses suuruses ja hinnas. Osa neist on esitatud läbilõikes, et näidata, kui leidlikult ja hoolikalt on valmistatud teraskappide seinad, ukсед ja sulgemismehhanismid. Samas seisab purustatult rida vanemaid ja puuduliku konstruktsiooniga teraskappe, mis kurjategijad on avanud meilgi tuntud nn. „sõraga“, lõhkeainega või keevitamisaparaadiga.

Tänapäeva toodangu teraskapid ei karda neid kurjategija tööriistu. Suurte teraskappide kõrval leidub vähemaid, mis eeskujulikult on müüritud seinaga, nõnda et kurjategijal tuleks pool päeva töötada kapi seinast väljamurdmisega. Veel on rohkesti esitatud teraskappide ja -kambrite sulgemisseadiseid, mis äärmiselt keerukad ja funktsioneerivad piinliku täpsusega.

Edasi on pandud välja ligemale 1.000 mitmesugust lukku. Need on rühmitatud kasutamistotstarbe järgi. Üksikuis rühmis on kõrvuti head ja halvad lukud. Mõlemalt alalt on suuri mudeleid, et käegakatsutavalt selgeks teha ühe või teise lukutüübi ja toote kõlvulisus või puudused. Osa lukke on monteeritud uste, akende, sahtlite ja kappide külge või nende mudeleisse, et jällegi praktiliselt näidata lukude töötamist ja omadusi.

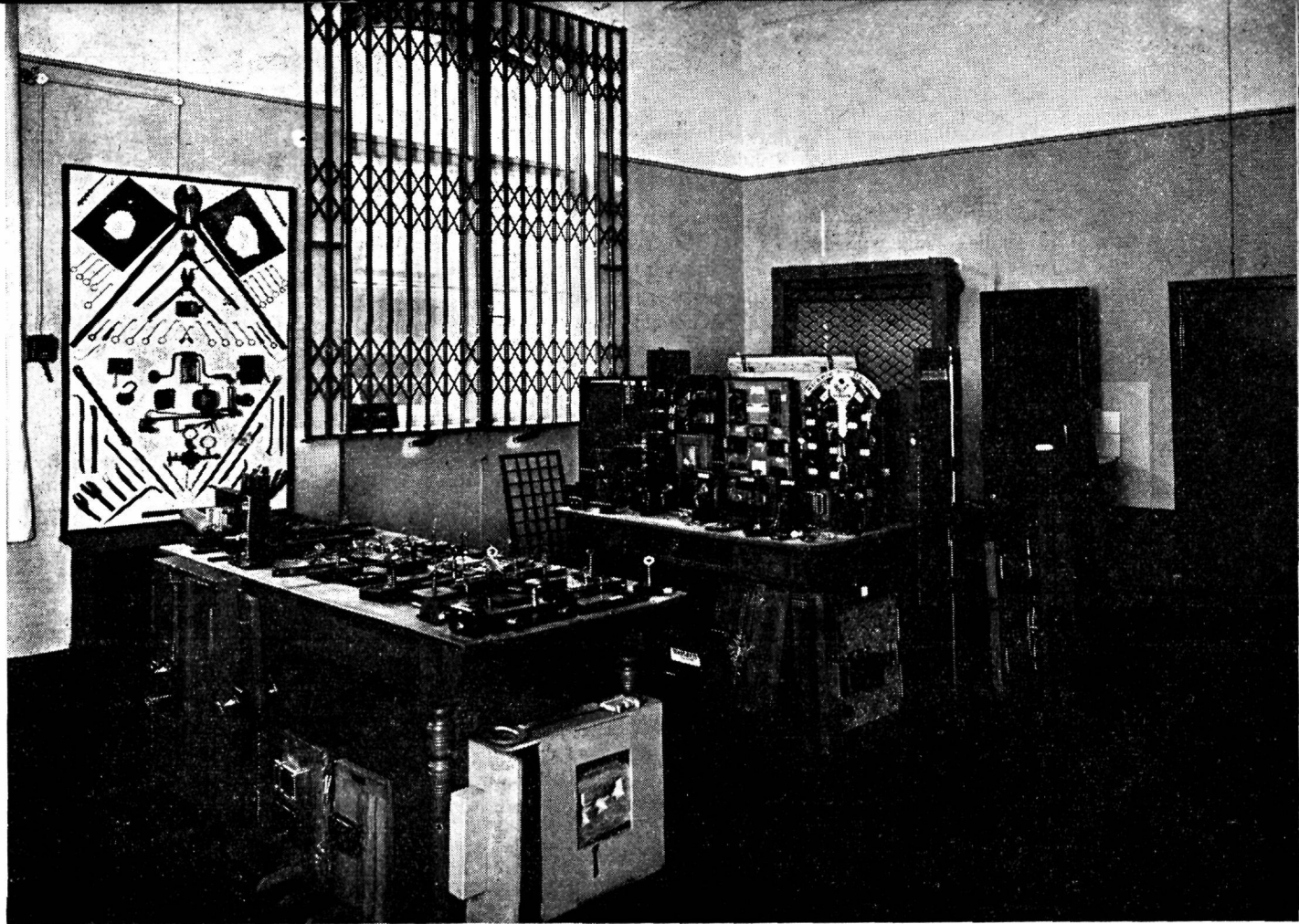
Seejuures tarvitati maailmasõjas 150.000 tonni sõjagaase (R. Hansliani järgi). Kui arvestada, et inimese mürgitamiseks piisab 0,2 g sõjagaasist, oleks pidanud jätkuma maailmasõjas tarvitatud sõjagaasi hulgast 75 miljardi inimese mürgitamiseks. See näitab, et sõjagaasi „kasuefekt“ on tõeliselt väike, ümmarguselt 1:1.000.000. Arvestuse aluseks võttes selle „kasuefekt“ ja Tallinna elanike arvu ümmarguselt 150.000 inimest, oleks tarvis nende inimeste mürgitamiseks 30.000 tonni sõjagaasi!

Asjaolu, mida ei saa jätta arvestamata, on sõjagaasi moraalne mõju inimesele. Niipea kui õhukallaletungi all kannatanud linnas levib teade sõjagaaside tarvitamisest õhuväenlase poolt, tekib kahtlemata ärevus ja isegi paanika, eriti veel sel juhtumil, kui elanikel puudub tugev gaasidistsipliin ja gaasikaitsmed. Ärevus ja paanika pole kunagi ilma kahjulike tagajärgedeta. Tähelepanekud mitmesuguste loodusõnnetuste, näiteks põlengute, uputuste, maaväringute jms. korral on näidanud, et vahetult loodusjõudude läbi surmasaanute ja vigastatute arv on olnud mõnikord mitu korda vähem kui paanikasse sattunud inimeste mõtlematu tegevuse läbi sünnitatud ohvrite arv.

Sõjagaasi tarvitamise puhul esilekerkiv teine asjaolu on see, et gaasiohu korral elanikud, eriti KÕ tegevkonklased on sunnitud viibima ja töötama gaasikaitsmes, mis läbi halvub tunduvalt nende jõudlusvõime.

Arvestades eeltoodud asjaolusid, peab tunnistama, et õhuväenlane jätab vaevalt kasutamata ühtki vähegi soodsat juhust, et täiendada ja suurendada lõhke- ja süütepommide läbi tekitatud kahjusid sõjagaasi läbi.

Mõduandvate eriteadjate arvamuse kohaselt loetakse sõjagaas praegu kolmanda järgu õhuku võrreldes lõhke- ja süütepommidega. See arvamuse on paikapidav sel juhtumil, kui elanikud on ette valmistatud küllaldaselt gaasikaitsmaks, omavad tõhusa gaasidistsipliini ja hädatarvilikud gaasikaitsmed. Seepärast tuleb ette valmistada kõik võimalikud abinõud ja hoida need alaliselt valmis, et tarbe korral vastu astuda gaasiohule. Ei tohi lasta äärmiselt optimismi, ega viibida ka hooletus teadmatuses, mis mõlemad võivad põhjustada paanika tekkimist. Igasuguseid kuulduisi uute, seni tundmatute sõjagaaside leiutamisest tuleb võtta tagasihoidlikult ja kriitiliselt.

Lukke, riive, aknavõrestikke, lukumudeleid jne. Berliini krim.-politsei nõuandekohas.

Samuti on esitatud uste, akende, luukide jne. riivid, hinged, konksud, ketid jne., sest ka nende hulgas leidub turul kasutamiskõlvuliste kõrval selliseid, mis ei tee kurjategijale nime-tamistväärsed raskusi avamiseks, lõhkumiseks või kõrvaldamiseks. Eeltoodu kõrval on soliid-seid terasluuke ja võrestikke akende ja uste jaoks, ühtlasi näidatakse nende monteerimis-peensusi, kuna küllalt sageli on selgunud, et tugev lukk või muu kaitsevahend on lohakalt monteeritud kohale ja muidugi ei saanud osu-tada loodetud kaitset.

Ka jõuvankrite lukke leidub rikkalikult, nii auto ja mootorratta jaoks käigukasti, tüürisea-dise, elektrivoolu jne. alalt. Samuti on roh-kesti jalgrattalukke mitmesuguses väljatootuses ja hinnas.

Kui eelkirjeldatud kaitsevahendid kurjategija vastu on üldiselt tarvitusel ja nõuandekoht propageerib peajasjalikult loobumist vanadest, vähe kaitset pakkuvaist vahendeist ja uemate ning paremate abinõude valimist, siis järgnevad väljapanekud haaravad seadiseid, mis isegi Ber-liini oludes on kahetsusväärsest vähe levinud.

Need on tehnilised kaitseabi-nõud ja alarmseadised, mis äri- ja tööstusettevõtetele, samuti ka suuremaile elukortereile, hotelli-dele jne. peaksid olema hädavajali-kud ja tulusad. Siin on välja pandud alarmvõrke uste, akende, seinte jne. purusta-mise vastu, kus üle uste, akende jne. tõmmatud peened traadid on seadise peaosaks. Edasi on vaateakende kaitse alalt näha vaateaknale pan-dud esemete ühendamist alarmjuhtmega ja teras-aknakattega, mis aknale pandud eseme puudutamisel kohe sulgeb aknaava suure koli-naga ja juba seega äratav lähema ümbruse tähelepanu. Alarmseadis asub tööle vaateak-nale pandud eseme puudutamisel. Alarmseadise signaalkeha on seatud üles kas politseiasutusse, oma valveruumi või elukorterisse. Muu seas on ruumide kaitse alalt esitatud ka alarmseadis, mis töötab infrapunaste kiirte abil. Selle sea-disega alarmseisukorda pandud ruumist järgneb alarm niipea, kui keegi liigub selles ruumis, katkestades infrapunaste kiirte tee kas ühes või mitmes punktis. Sama laadi seadis lihtsamal kujul on pandud põrandale vaipade, lino-

leumi jne. alla paigutatud elektrijuhtmete kontaktidevõrgu näol, kusjuures kontaktidele astudes hakkab töötama alarm.

Huvitav on ka ruumide kaitseks tarvitata alarmseadis, mis põhjeneb ruumis teataval õhusurvel. See teatav ja normaalsest erinev õhusurve saavutatakse näit. lihtsa ventilaatori käivitamisega alarmseisukorda pandavast ruumist. Niipea, kui purustatakse või avatakse selle ruumi aken, uks või muu osa, muutub ruumis õhusurve ja alarm ongi lahti.

Nõuandekoha tegevus ei piirdu sellega, et näidatakse ja selgitatakse mitmesuguseid müügil olevaid kaitsevahendeid ja seadiseid ja nende tugevaid või nõrku külgi. Nõuandekoht jälgib ka teraselt kuritegevuse ilmet ja avaldusi, eriti neid süütegusid, mis on sooritatud vaatamata tarvitusele võetud lukkudele, riividele ja muile kaitsevahendeile. Sarnastel puhkudel nõuandekoha ametnikud teevad põhjalikult kindlaks, kas tarvitusele võetud kaitsevahendid osutasid konstruktsioonilt puudulikeks või olid nad rakendatud asjatundmatult. Saadud materjalid kasutatakse kohe nõuandekoha igapäevases tegevuses.

Teiselt poolt katsetab nõuandekoht oma töökojas kõiki müügile lastud lukke, riive, alarmseadiseid ja muid kaitsevahendeid, et leida laiadete hulkadele soovitamiseväärsed ja hoitava puudulike toodete eest. Nõuandekoht tavaliselt teeb tootjale teatavaks oma seisukohad ja esineb ettepanekuga teha parandusi toote juures. Ettevõtjad ei ole küli kohustatud arvestama nõuandekoha seisukohti, kuid seda tehakse, sest iga ettevõtte huvides on, et politsei nõuandekohal kui autoriteetsel asutusel ei oleks põhjust juhtida avalikkuse tähelepanu ettevõtte toodete puudusile.

Lõpuks hoolitseb nõuandekoht, et seal tehtud selgitused ja tähelepanekud leviks kõigepealt politseiametkonnas, eriti aga laiemates rahvakihtides. Viimane on nõuandekoha peamine ülesanne ja seda püütakse sooritada kõige mitmekülgsemate abinõudega. Nende kodanike arv, kes külastavad nõuandekohta, on võrreldes kahjusaanute üldarvuga siiski väike. Tavaliselt on nõnda, et kodanik otsib üles nõuandekoha ja laseb endale näidata lukke, riive jne. alles siis, kui tema vara vastu süütegu on sooritatud. Nõuandekoht tahab aga abiks olla, et kodanik juba oma vara vastu sihitud kurjategija esimeseks ataagiks oleks teadlik tarvitusele võetavaist kaitseabinõudest. Seda saavutab nõuandekoht järjekindla selgitustööga ajakirjanduses, politsei kutsekirjanduses, näitusil, raadioringhäälin-gus jne.

Nõnda aitab nõuandekoht Berliini kriminaalpolitseile tõhusalt kaasa, et järjest harveneksid

need kurvad juhtumid, kus kurjategija süüteo-le asudes ei leia eest nimetamisväärsed takistusi ega kaitsevahendeid.

Ainulaadne ajasüütamise juhtum kellavihi abil.

Huvitava ajasüütamise juhtumi avastas hiljuti Saksamaal Liegnitzi linna kriminaalpolitsei. Hoone mahapõlemise korral oleks tulikahju tekkimise põhjus tõenäoselt avastamata jäänud, kuid ainult tänu tuletõrje kiirele ja energilisele tegevusele, millega päästeti eluhoone täieliku hävinemise eest, võidi alljärgnev ajasüütamise juhtum avastada ja üksikasjaliselt selgitada selle seadise töötamist.

Ühel augustikuu ööl süttis teadmata põhjusel põlema S. ühekordne puust elamu. Kahjutuld märkasid esimestena naabrusel elutsevad inimesed. Alarmeeritud ja kiiresti kohale rutanud tuletõrjujad leidsid kõik majja viivad ukseid lukustatuna. Tuli oli vahepeal oma võimusesse haaranud kogu põõningu ja tungis mitmest kohast läbi katuse. Lahtimurtud uste ja katuse kaudu tungisid tuletõrjujad põõningule, kus näis asuvat tulepesa. Lühikese aja jooksul suutsid nad tulele piiri panna rohke vee tagavara tõttu. Vaatamata kiirele abile olid maja põõningul asuvad heinad, põõningu pörand ja katus sööks põlenud. Pörandal asetses tuhahunnikuid ja poolpõlenud heinakõrsi. Juurdlust toimivaile ametnikele tõendasid naabrid, et majaomanik ühes perekonnaga on sõitnud 6 päeva eest maale sugulaste juurde ja et vahepeal kedagi neist kodus ei ole nähtud.

Tekkis küsimus, kuidas võis majaelanike äraolekul elamu põõningul asuvad heinad põlema süttida? Isesüttimist ei võinud oletada, kuna tõendati, et hiljuti põõningule paigutatud heinad olid täiesti kuivad. Ka sädeme kaudu ei võinud tulikahju tekkida, kuna katus oli terve ja ahjus tuld ei tehtud. Põõningul puudus elektrivalgustus. Ametnikel jäi vaid üle toimetada tulikahju kohal täpne vaatlus, sest ka hiljem kohale jõudnud majaomanik S. ei teadnud nimetada tule tekkimise põhjust. Vaatlusel äratas ühe ametniku tähelepanu tuha all põõningu pörandal peen kõrbenud traat, mis näis viivat maja esimesele korrale. Kuna traadi otstarve jäi esialgu selgitamata, uuris ametnik esimesel korral selle algust. See oli võimalik seetõttu, et esimene majakord oli jäänud tulest puutumata. Vaatlusega avastati, et traadiotsad olid kinnitatud toaseinal rippuva väikese puutahvli külge. Sama tahvlini olid pikendatud ka toas asuvad elektrivalgustuse juhtmed. Seinal tahvli kohal rippus vanaaegne vihtidega kell, kusjuures üks viht puudutas tahvli olevat metallplaati. Tahvlile olid kinnitatud veel muudki kahtlustäratavad isoleeritud metalliosad. Kohale kutsutud asjatundja tegi kindlaks, et tegemist on huvitava ja ainulaadse ajasüütamise seadisega. Et elektrivoolu juhtida maja põõningule viivasse juhtmeisse, oli konstrueeritud seadis nii, et soovitud aja järele kellaviht puudutas tahvlile kinnitatud ja kontakti aset

Mustlaseks ma olen sündinud...

Mustlased on ainuke rändrahvas, kes areneva tsivilisatsiooni ja kultuuri voolust on jäänud enam-vähem puutumata ja truuks oma ürgsele rahvuslikele harjumusile, kombeile ja elukorraldusele. Nagu meil Eestis mustlased on tuntud rahvana, kelle enamusel alaliselt on lahendada eksimusi seaduse ja korra vastu, kes laadalt laadale rännates sooritavad osavaid pettustehinguid hobuste paristamisega, ja keda politsei taga otsib arvutute pisi-varguste ja kelmuste pärast, nii on see vabadust armastav romantiline rahvas kogu maailmas seegusena tuntud juba sajandeid tagasi.

Mustlaste hälliks peetakse Indiat, kust nad 10. sajandil sealsete rahutuste ja kodusõdade tõukel hakkasid välja rändama teistesse maadesse. Tänapäeval elutseb mustlasi, kelle arvu umbkaudselt arvatakse kuni 5 miljonini, Euroopas, Aasias, Aafrikas, Põhja- ja Lõuna-Ameerikas. Isegi Uus-Meremaal leidub nende üksikuid lasterikkaid perekondi.

Euroopasse tulid mustlased 15. sajandil — Ungarisse ja Saksamaale 1417. a., Šveitsi 1418, Taani 1420, Rooma 1422, edasi Pariisi 1427, Inglismaale 1430, Venemaale 1500, Poola 1501, Skandinaavia riigesse 1512. a. ja selle järele ka Eestisse ja Soome, levides seega vähem kui 10 aasta kestel peagu kõigisse Euroopa riigesse.

On teada, et Euroopas edasi rännates mustlased on saanud protektsioonkirja keiser Sigismundilt ja isegi paavst Martin V-dalt, mistõttu nende vastu algul ei tekkinud erilist vaenu. Kuid säilinud ürikud sellest ajast tõendavad, et mustlaste kombed ja eluviisid olid tol ajal täpne koopia tänapäevasteist. Nii kirjeldab üks austria munk mustlasi rahvana, „kellel ei ole kodu ega maad, vaid kellele kõik kohad on ühesugused. Nad hulguvad mööda maid ja kahjustavad inimesi oma arvutute pettustega. Kus nad iganes midagi müüvad, seal ainult

täitvat metallplaati. Plaadi puudutamisel vabanes eriline kang ja langedes vastasplaadile lülitas voolu sisse. Kuna vihtide ülestõmbamisel kell käis vahet pidamata 8 päeva, võis seadise konstrueerija soovitud aja järele elektrivoolu pööningule viivasse juhtmeisse lülitada. Nähes, et elamu suudeti päästa täielise hävinemise eest ja seega avastati ajasüütamise seadis, püüdis S. seletada, et see on tema poolt konstrueeritud radioaparaadi tarvis. Muidugi oli see seletus välja mõeldud, sest tal ei olnud ühtki aparati kodus ja ei olnud see ka tema nimel kohalises postiasutuses registreeritud. Nähes salgamise mõttetust, tunnistas viimaks S., et tema on kõrge kinnituspreemia kättesaamiseks ajasüütaja valmistanud, kuna tegeldes varem elektrimontöörina, tundis elektritöid. Et mitte anda põhjust enese ja perekonnaliikmete kahtlustamiseks, sõitnud ta perekonnaga sugulaste juurde külla, asetades enne seda kella säärasesse kõrgusesse seadise kohal, et selle viht 5—6 päeva pärast pidi voolu sisse lülitama ja seega tulikahju tekitama. S. pidi oma teguviisi vanglakaristusega lunastama. **K.**

Mustlasperikond Võru laadal.

rikutud asju, ja kus nad iganes midagi ostavad, seal ainult omakasu saamise sihiga. Nii nad petavad inimesi kedagi avalikult röövimata.“

Oma rännakuil mustlased elasid nagu praegugi vankreil või telkides, kohati ka oktest ja savist tehtud onnides või õlgkatustega maakoopais. Mustlaste naised on alati kõikjal tuntud tulevikuennustajaina ja kaardipanijaina, millise tegevuse kõrval nad ei jäta kasutamata juhust väiksemaiks või suuremaiks näppamisiks.

Mustlaste seesugused korratud ja teisi kodanikke tülitavad eluviisid tekitasid hiljem eriti Saksa- ja Inglismaal avalikku vaenu nende vastu. Tekkisid kuuldused mustlasist kui lastevargaist ja inimsööjaist. Kuigi neil kuuldusil küll vaevalt kübetki oli tõepõhja all, on teada juhtumeid, kus Saksamaal 45 ungari mustlast piinati keskaegse kombe kohaselt surnuks kannibalismis süüdistatuna. Veel 18. sajandi lõpul olid mustlased Saksamaal seaduse poolt tunnustatud lindpriiks, keda igaüks võis maha tappa nagu metslooma. Durhamis mõisteti 1592. a. 5 meest poomissurma seepärast, et neid peeti mustlasiks; analoogilisi juhtumeid tunneb ajalugu ka hiljem. Norfolkis karistati veel 1819. aastal vangistuse ja ihunuhtlusega inimesi, kes rändasid ringi mustlasina või nende kombel.

Seesuguste tagakiusamiste tõttu mustlased hakkasid suurel arvul valguma Venemaale ja Unga-

Mustlasnaised Tartust.

risse, kus nende vastu oldi sallivam. Sellega ongi seletatav, et praegugi suurel arvul mustlasi elab Ungaris ja Venemaal (umbes 60.000). Venemaal on valitsev võim pööranud mustlasile erilist tähelepanu sihiga muuta mustlasi paigalasuvaiks ja kindlat ametit pidavaiks kasulikeks riigikodanikeks. Selleks tehti teatud üritusi isegi seadusandlikul teel, — nii näit. lubas keisrinna Anna Joannovna mustlasi elama asuda ainult Peterburi kubermangu, kuid mustlaste harjumusi ja rändamiskirge ei hävitanud ka need korraldused.

Peale petmist, varguste ja tulevikuennustamise on mustlased oma rännakuil Euroopas teotsenud õige mitmekesiseil kutsealadel. Inglismaal on mustlasi olnud isegi kirikuõpetajaiks, samuti on mõned neist tegevad olnud päästearmeelastena. Ka leidub neid suurel arvul teotemas näitlejate, tsirkusartistide, loomataltsutajate, rändkaupmeeste, korstnapühkijate ja mitmesugustel käsitöö aladel. Eriti osavad on mustlased olnud metallitöö alal, olgu see luku- või plekisepa, püssimeistri või sepa, metalligraveerimise või muu metallitöö. 1872. a. Montenegro asutatud arsenalis olid mustlased asendamata töölised, kelledega kohalikud elanikud kaugele ei suutnud võistelda. Mustlaste legendi järgi olevat üks mustlane varastanud ühe neljast naelast, millega Kristus pidi löödama ristile, selle eest olevat jumal mustlasile annud erilise ande metallitöödeks.

Väga musikaalse rahvana on mustlased tuntud võrratute viiuldajaina, eriti Ungaris ja Rumeenias, kus nad on jätnud sügavat ja püsivat mõju kogu maa rahva muusikalisele arenemisele. Ei mängi keegi ungari czardast sellise temperamendi, tule ja hingega kui mustlane, ega kisu ükski lokaalimuusika kuulajaid niivõrd kaasa kui viiuldav mustlane. Seetõttu leiame mustlasmuusikuid mitte ainult Budapestis, vaid ka Pariisis, Londonis, Liverpoolis, Edinburghis ja mujal, kuulsate harfimängijaina isegi Walesis ja lauljaina Venemaal.

Kuid mustlase peamiseks kutseks, võib koguni öelda rahvuslikuks kutseks mitte ainult meil, vaid kõikjal, kus hobuseid olemas, on hobustega paristamine. Selles on vilunud niibästi vanemad mehed kui ka lauakõrgused poisikesed. See amet ja kirg selle ameti vastu on mustlasel juba sündides veres.

Sügavaid usulisi veendeid mustlasil ei ole. Tavaliselt võtavad nad omaks selle rahva usu, kelle seas nad elavad. Nii on nad Türgimaal muhameedlased, Hispaanias katoliiklased, meil osalt ap.-õigeuslised, osalt luterlased. Seejuures kuuluvad nad neisse usuliigesse ainult pro forma, kuna nad usuelu avaldusist ja tseremoniaalest sama vähe osa võtavad. kuivõrd vähe nad vajalikuks peavad sellesse usku hingeliseltki süveneda. Tõsiselt võtavad nad vahest mõningaid säilinud sugemeid oma vanast, Indiast kaasatoodud usust, millest märkimisväärne võiks olla usk, et tapetud mustlase hing seni peab elutsema looma kehas, kuni mõrv on kätte makstud. Sellest usust järelduvalt on mustlaste juures täna seni au sees nn. vereta sukkome, mille järgi iga mustlane, kelle suguvõssa või perekonda kuuluv liige on teise poolt tapetud, oma pühaks kohuseks peab mõrva veriselt kätte tasuda. Sellest kõmbeist kõrvalekaldumist peetakse suurimaks arguseks, häbiks ja alanduseks igale mustlasele. Samuti on mustlane õrnatundeline iga solvamise vastu, eriti kui see solvamine teostub mittemustlase, „gatsche“, juuresolekul. Niisuguste solvamiste hüvitamiseks peetavad verised kakkused ja lõomingud on mustlaste seas sagedased.

Omavaheliste tüliküsimuste lahendamiseks mustlased harva kasutavad ametiasutuste ja seaduse

abi. Neil on kujunenud oma kindlad kombad ja kirjutamata seadused, millele alusel lahendatakse kõik tekkinud tülid nende oma valitud pealiku poolt. Pealikul on oma sugukonna või alluvate üle piiramatu võim, varem al ajal isegi õigus otsustada elu ja surma üle. Pealik on kohtunik, preester ja sugukonna esindaja. Tema mõistab õigust tülitsevate poolte vahel, sõlmib abielud, määrab rännakute sihid ja teed. Pealiku otsused on lõplikud ja pühad, iga mustlane alistub neile nurisemata. Pealiku otsused kuulutatakse välja avalikult kogu sugukonna ees, vastavate tseremoniatega, kuid mittemustlaste, „gatschede“ ees on need otsused täiesti salajased. Suurimaks kuriteoks mustlaste juures peetakse reetmist, mida karistati surmaga. Raskeimaks karistuseks peetakse sugukonnast väljaheitmist, millise karistuse pealik võib määrata kas teatavaks ajaks või isegi eluks ajaks.

Seisuste vahesid mustlased ei tunne, vaid kõik peavad endid ühiseks perekks, kelle püha kohus on aidata kaasmustlast igas olukorras. Terava tähelepanu ja hoolega hoiavad mustlased oma rassi puhta, ega luba ühelgi juhtumil veresegamist abielude kaudu mittemustlastega. Mustlaste tüdrukud, keda üldiselt peetakse ilusaiks, abielluvad noorelt, kuid vananevad ruttu. Noorelt abiellunud tüdrukud omavad mustlaste seas erilise lugupidamise. Abielud on tavaliselt lasterikkad, 10—12 last ei ole sugugi harulduseks, kuid olenevalt nende nomaadi-eluviisest on ka laste surevus väga suur. Üldiselt on kehtimas komme, et abiellunud tüdruku sigimatuse puhul abielu lahutatakse ja tüdruk saadetakse vanemate juurde tagasi. Abielud on üldiselt monogaamilised, kuid kohati võib leida poligaamilisi abielusid. Mustlaste kombeist oleks veel märkimisväärne, et mustlane mingil tingimisel enam ei tarvita vankrit, milles mõni mustlane on surnud, vaid see vanker kas põletatakse või müüakse mõnele mittemustlasele.

Mustlane ei taha end lasta kuidagi pildistada, vaid osavasti oskab ta end fotokaamera eest hoida kõrvale. Sellest sõltuvalt on ka mustlasist üldiselt vähe ülesvõtteid. Riietuselt ja välimuselt mustlased on lohakad ja kasimatud, välja arvatud mõned erandid. Nad kannavad tavaliselt üht rõivatükki pidevalt seni, kuni see laguneb, mistõttu suuremat osa neist olemegi harjunud nägema äärmiselt kaltudes ja räbalais. Ka toitlustamisele paneb mustlane vähe rõhku — enamasti lepitakse vaid vee ja leivaga, kuid mustlane ei loobu ka rasvast sealihas. Eriliseks rahvuslikuks maustoiduks on neile siililiha. Viina ja tubaka tarvitamises on agarad nii mehed kui naised, laatadel on sageli näha mustlaseiti piibuga hambus, ümbritsetud tervest karjast räbalais lastest.

Eestis elutsevad mustlased jagunevad kahte erinevasse liiki. Ühed on areneva eluga kohanedes jõudnud soetada kindlad elukohad ning töötavad põllupidajaina ja põllutöölisina, peamiselt Tartumaal Luunja ümbruses, või on muretsenud endile kinnisvarad linnadesse, märkimisväärselt Rakveresse, kus nad majade omandamist nähtava tõusva jõukuse tõttu järjest püüavad jätkata, muutudes oma arvuka lastehulgaga tõsiselt tüütavaks linnaelanikele. Suurel arvul mustlasi elutseb meil veel Laiuse ümbruses. Põllutöölisina võib üksikuid leida Järvamaal.

Paigal elutsevad mustlased on rahuliku eluviisiga harjudes kujunenud võrdlemisi korralikeks kodanikeks, kellega kohtuil ja poliitseil tuleb harva tegelda. Kuid seda rohkem tööd annab poliitseiteine liik mustlasi, kes ei ole loobunud oma rändavaist eluviisest, vaid suuris salkkonnis laadalt laadale liikudes elatavad endid hobustega parista-

misest, kelmusist, vargusist, kerjamisest, ennustamisest jne. Vähe on nende seas ausaid kaubitsejaid, enamasti oskavad nad ikka ühe või teise osava trikiga kodanikku tüsata, isegi nii, et neile seaduslikus korras ei ole midagi teha. Oma kõneosavusega oskavad nad mõnikord täiesti väärtusetu hobusekronu mõnele asjatundmatule kergeusklikule nii üles kiita, et see looma hea hinna eest tõesti ära ostab, kuid hiljem pettusest teadlikuks saades selle nahahinna eest müüjale jällegi tagasi müüb. Viimasel ajal on olnud õige sagedased juhtumid, kus mustlased teotsevad omapärase trikiga, mille ohvriks alles viimaste kuude kestel on langenud terve rida talumehi. Nimelt on mustlane oma tehingu läbiviimisel kaasaitajaks palganud mõne kahtlaste kalduvustega eestlase. Olles välja valinud paraja ohvri, kellel on müüa väärtuslik hobune, hakkab mustlane sobitama hobuse vahetuskaupa, pakkudes hea pealisraha. Loomulikult on mustlase hobune viimane kronu, keda ei tasu laadalt kojugi viia. Kauplemise juures liigub ringi ka mustlase poolt abiks palgatud eestlane, kes kutsub lõpuks hobusemüüja kõrvale ja lubab mustlase hobuse temalt hea hinna eest ära osta, seletades, et tema naine ei luba mustlaselt hobust osta või midagi taolist. Lõpuks suudetaksegi hobuse müüjale auk pähe rääkida, see vahetab oma väärtusliku hobuse mustlase kronu vastu ümber, saab mõnikümned krooni pealisraha ja hobused registreeritakse uute omanike nimel. Seejärel mustlase hobuse ostjat otsima hakates leitakse, et mees on kadunud, ja kadunuks ta jääbki. Ta oskab kaduda ohvri ja jälitajate silmist! Talumees on oma heast hobusest ilma ja on sunnitud mustlase kronu sealsamas mõnekümne krooni eest ära müüma, lootes, et politsei tabab petturi. Kuid ka politsei ei saa inimesi tihti aidata, sest tegemist ei ole igakord kriminaalsüüteoga, vaid puht-tsiivilvahekorraga.

Varemaid aegadest on tuntud terve rida mustlasnaiste poolt teostatud väljapetmisi, eriti meheleminemehimulisilt neidudelt. Mustlaseit paneb neiuale kaarte, seletades, et selleks, et peigmees neiuaga abielluks, tuleb sooritada mõningaid nõidusi, mis kindlasti peavad aitama. Kergeusklik neiu, kes loodab sel teel tanu alla saada, nõustubki tarvitama mustlaseid abi. Nüüd seletab mustlane, et nõiduseks on vaja teatavaid abinõusid, mida tuleb muretseda, ja selleks on raha vaja. Neiu annabki mustlaseidele oma kokkuboitud veeringid või vähesed emalt päritud väärtasjad. Nõidus kaugemale enam ei jõuagi, sest mustlane kaob ühes väljapeetud raha ja asjadega; lihtsameelsel tüdrukul on häbi oma pettasaamisest kellelegi rääkida.

Sellised ja kümned teised väiksemad ja suuremad pettused ja vargused on mustlaste juures harilikud. Nende kuritegelisest tegevusest annab küllaldase pildi asjaolu, et Eestis esinevast kuuest rändmustlaste sugukonnast üle 150 isiku on politsei poolt üleriiklikult tagaotsitavad. Nende tabamisega on politseil omakorda tõsiseid raskusi, sest alalise elukohata mustlast võib tabada vaid juhuslikult. Kuna mustlane ühes kohas peatub vaevalt päeva või paar, on ta selleks ajaks, kui tema vahistamist õigustav dokument kohale jõuab, ammu juba läinud, — kuhu, seda teab vaid jumal. Nii rändab dokument teinekord ühest politseiasutusest teise, mustlast tabamata.

Mustlased, kellel raskemaid patte hingel, oskavad politsei eest ennast osavalt kõrvale hoida. On olnud juhtumeid, kus mustlane tuleb politseiasutusse ja avaldab, et ta on kaotanud oma isikutunnistuse ja palub anda uue. Oma isiku tõendu-

seks on tal kaasas rida teisi mustlasi, kes teavad tunnistada, et ta tõesti on selle ja selle nimeline mees. Mustlane esitab selle kinnituseks isegi mõningaid dokumente. Hiljem selgub, et mees on politsei poolt tagaotsitav ja tahtis endale hankida võõra nimega isikutunnistuse, et end sel teel tabamise vastu kindlustada. Politseinikud peavad mustlasi seepärast õige teravalt silmas.

Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustusest.

Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seadusega (RT 41—1937) ja samade isikute haiguskindlustuse korraldamise määrusega (RT 79 — 1937) on korraldatud riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustus. Neist esimene näeb ette haiguskindlustuse ulatuse, kuna teine (määrus) käsitleb haiguskindlustuse tehnilist korraldamist ja annab lisadena arstiabiraamatute vormi, arstlike personaali ja söidukulude tasunormid ning tarvitamiseks lubatud patenditud ravimite nimestiku, milledest seaduses ettenähtud osa jääb kindlustuskandja (riigiasutuse) kanda, ja ägedate nakkushaiguste nimestiku. Nimetatud määruse järgi võetakse tarvitusele kõigi riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude jaoks arstiabiraamatud uue vormi järgi. Kuna senised arstiabiraamatud on oluliselt uutest erinevad ja ei sisalda vajalikke andmeid, mis on nõutavad tähendatud määruse järgi või on tingitud Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse eeskirjadest, siis vahetatakse senised arstiabiraamatud uute vastu. Haiguskindlustuse korraldamise määruse § 2 kohaselt on uued arstiabiraamatud, vastavalt haiguskindlustuse seaduse § 27, eri värvilised järgmiselt:

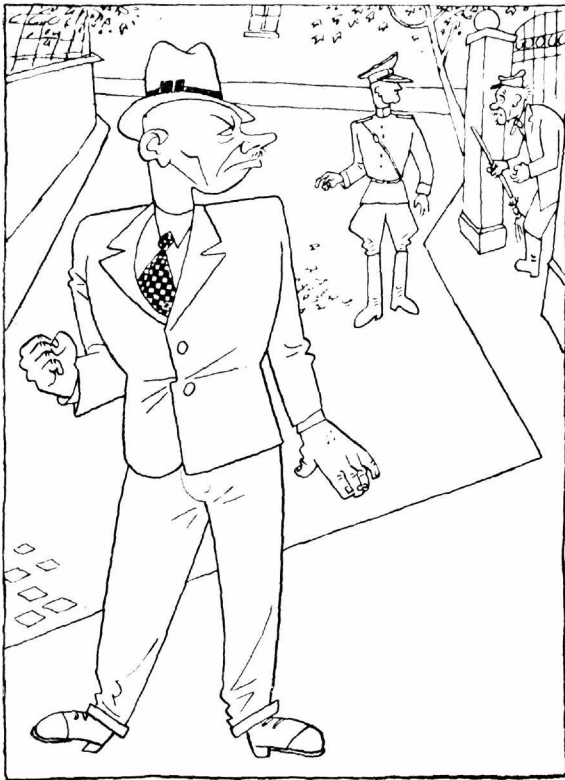
I liigis palgaga kuni Kr. 80.— (incl.) valged; II liigis palgaga Kr. 80.— kuni Kr. 140.— incl. — rohelised; III liigis palgaga üle Kr. 140.— — punased.

Seejuures palgaks loetakse haiguskindlustamise seaduse mõttes (§ 9) ainult rahatasu, mida kindlustatu saab vastavate eeskirjade, teenistus- või töölepingute põhjal isikliku töö eest, kuna naturaaltasu või selle asemel antav rahatasu ja summad, mis määratakse erakorraliste väljaminekute katteks, ei kuulu palga mõiste alla. Samuti ei kuulu palga mõiste alla üle normi antud tundide ja ületunnitöö tasu, laste-abiraha, teenistusvanusetasu, eriametite eest juurdearvatavad lisapalgad ja muud juhuslikud tasud. Järelikult ei kuulu palga mõiste alla ka politseiametnike korteri-, söidu- ja päevarahad.

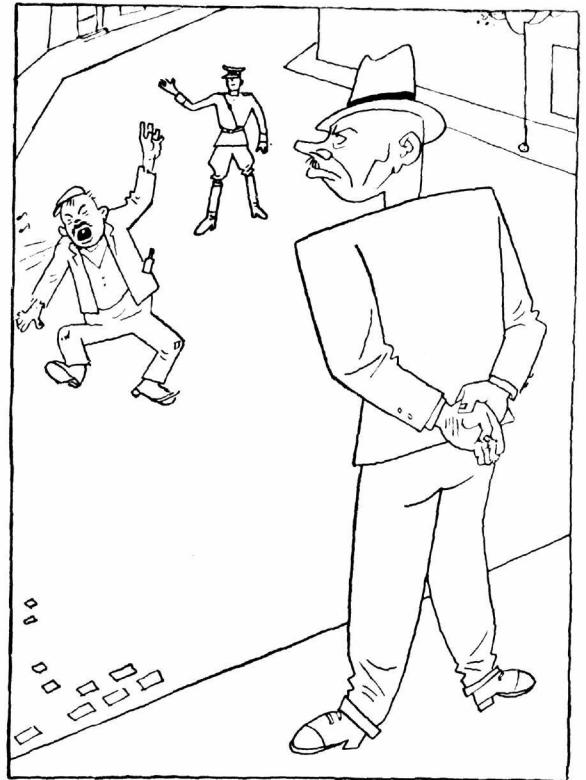
E. T.

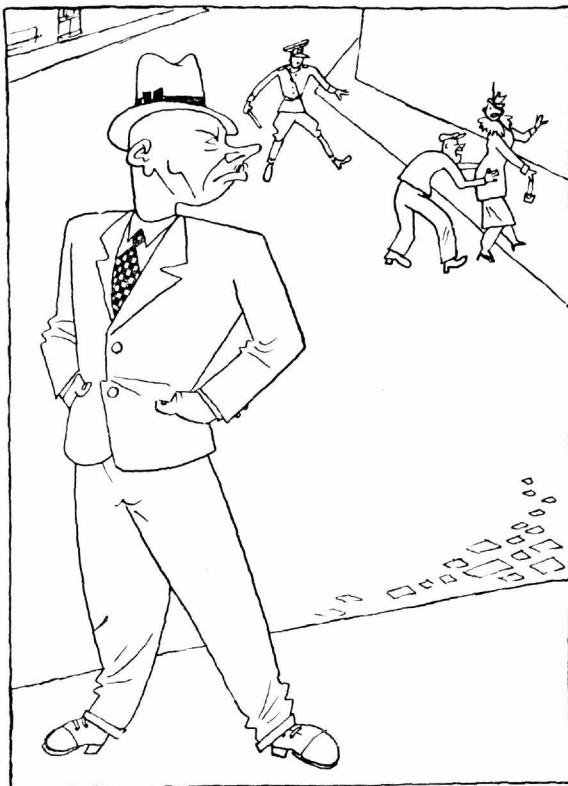
Politseivihka ja.

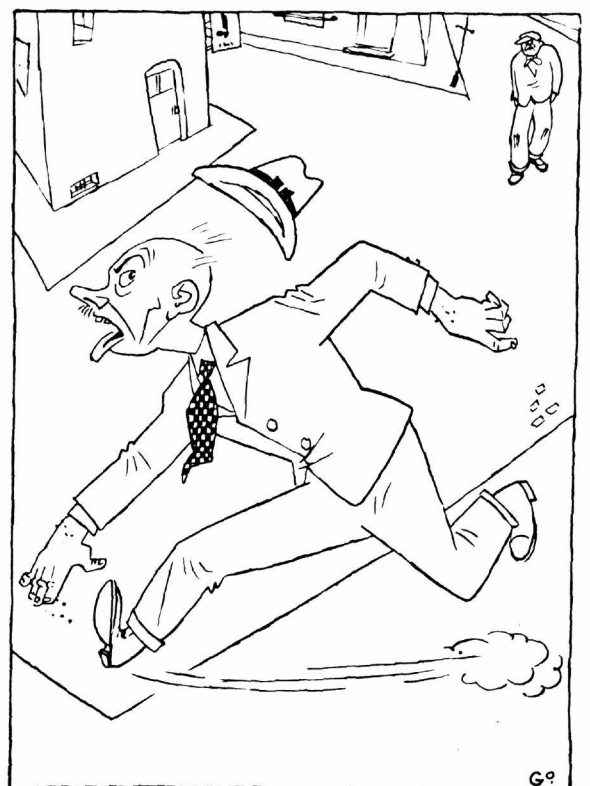
„Sün sunnib ta tünavat korvus hoõdmas!“

„Sien nõwab ta vutkust ja rahu!“

„Siin keelab ta nüitsikutele lähenemise!... Kus on siis vabadus?... Tõesti ma leian, et politsei on ülearune luksus!...“

„Taevake, sealt tuleb väga kahtlane tüüp... Politsei!... Appi!... Politsei!“

VARSSAV – VIIN – PRAHA.

Varssav.

9. september oli poola kolleegide poolt koostatud kava kohaselt ette nähtud tutvumiseks Poola vabatahtliku õhu- ja gaasikaitse organisatsiooniga „Lopp“. Kolmeteistkümne aasta kestel on Lopp kujunenud suureks ja tugevaks organisatsiooniks, kellel on ligi 0,5 miljonit liiget. Lopp tegeleb nii gaasikaitse korraldamisega kui ka noorsoo ettevalmistamisega lennuspordi alal. Pearõhk on pööratud lennuasjandusele, kuna gaasikaitse on aastate kestel jäänud rohkem kõrvalalaks. Lopp'il on osakonnad kõigis suuremais Poola linnas.

Gaasikaitse alal oli võimalus tutvuda Lopp'i kauplusega Varssavis. Seal müüakse gaasitorbikuid, gaasikaitse ülikondi, kindaid ja saapaid organisatsioonile ja ettevõttele, kes soovivad asutada kodanliku õhukaitse meeskondi. Gaasitorbikud on prantsuse põhitüüpi, sarnlevad meie E1 torbikuga. Torbik maksab 17 zlotti, saapad 14 ja kindad 6 zlotti. Kaupluse ette tänavale on asetatud suure lennukipommi kujutis.

Purilennuväli, kus noorsugu saab esimese praktilise drilli lennuspordi alal, asub Varssavist 9 km ida poole, Milosnie's. Seal on suured luited. Sinna ongi poolakad asutanud oma purilennukooli, millest käivad läbi mitmed tuhanded noored, nii poisid kui tüdrukud. Lennukooli juures asub ka purilennukite töökoda, kus valmistatakse uusi lennukeid ja viiakse läbi vajalikke parandustöid.

Purilennuasjanduse hingeks on reservleitnant Szybel, kelle lahkel kaasabil oli meil võimalus lähemalt tutvuda lennukooli tööga ja jälgida õpilaste harjutustunde.

Algajad sooritavad esimesed lennud liivakünkalt. Lennuk kinnitatakse sabapidi vaia külge. Paarkümmend poissi haaravad kinni kummiköie otstest, mis oma keskusega on kinnitatud lennuki ninna ja jooksevad suure hooga künkalt alla. On köis veninud küllalt pingule, vabastatakse lennuki saba vaia küljest ja lennuk lendab nagu katabuldi abil õhku. Seal vabastab lendur lennuki ninas oleva kummiköie ning lennuk liugleb edasi juhitud tüüridest. Osavamad poisid sooritasid sel viisil kuni 300-m lennuretket. Julgemad mehed startisid veoauto abil. Nende lennuteekond oli vähe pikem.

Järgmisel päeval tutvusime Varssavi ja Lodzi tuletõrje korraldusega. Poola tuletõrje jaguneb nagu meie omagi 4 liiki: 1) riiklik, 2) omavalitsuse, 3) era- ja 4) vabatahtlik tuletõrje. Viimane on kõige suurem ja sinna kuulub 432.000 tuletõrjujat.

Omavalitsuse tuletõrje asub linnades. Varssavis on 460 omavalitsuse ja 1500 vabatahtlikku tuletõrjujat. Motoriseeritud tuletõrjeüksusi on Varssavis vaid mõne võrra rohkem kui Tallinnas. Külastajail oli võimalus jälgida Poola kutselise tuletõrje harjutusi tsentraaldepoo juures. Masinad on head ja töötavad korralikult. Meeskond näitas üles kõrget kooli, eriti töötamisel 45 m kõrguse mehaanilise redeli tipul.

Meist kaugemale ette on jõudnud poolakad oma tuletõrje väljaõppega. Tuletõrje ohvitseri valmistatakse ette Lodzi tuletõrjekoolis. Kooli peab ülal Poola Tuletõrje Liit. Kooli praegune hoone asetseb üürimajas. Käesoleval aastal alustatakse Varssavis uue koolihoone ehitamisega, mis poola sõprade seletuse järgi peab tulema kõigiti moodne.

Tuletõrjeüksuste kooli üldkursus kestab 4 kuud. Kooli võetakse vastu võistluseksamiga ainult reservohvitseri, kes pole üle 25 a. vanad. Pärast täiendavate kursuste lõpetamist nimetatakse kooli lõpetanud instruktoreiks ja määratakse palgalistele ametikohtadele. Selliseid palgalisi ametiisikuid on tuletõrje liidul 300.

Eratuletõrje väljaõppe kõrget taset oli võimalus jälgida Varssavi trammi ja autobuste tehaseis ja Lodzi tubakavabrikus. Trammi ja autobuste tehaseis näidati eraldi mees- ja naistuletõrje manöövrit. Kuna manööver teostus töö ajal, siis polnud töötegemisest juttugi, vaid väikesed vilkad naised ronisid nagu oravad mööda reedeid, gaasitorbikud peas ja joatorud käes. Üldse jättis Poola tuletõrje oma esinemise, töö ja rüetusega väga sümpaatse mulje.

11. september oli pühendatud tervenisti tutvumisele politsei organisatsiooni ja tööga. Kuna Varssav on Poola iseseisvuse ajastul võrsunud oma 500.000 elanikuga keskmisest linnast 1.300.000 elanikuga suurlinnaks, siis on politsei organisatsioon ka vastavalt korraldatud.

Poola vabariigi politsei eesotsas seisab peakomandant, tegevteenistuse kindralmajor K o r d - j a n - Z a m o r s k i. Tema juures on staap, mis jaguneb 4 järgmisse osakonda: 1) organisatsioon ja väljaõpe, 2) majandus, 3) isiklik koosseis ja 4) kriminaaltsentraal. Peale selle on staabi juures sekretariaat. Staapi juhib staabiülem.

Igas vojevoodkonnas on politsei komandant, kellele alluvad linnade ja maakondade politsei komandandid ja kriminaalametid.

Varssavi kui pealinna politsei komandant allub vahetult politsei peakomandandile. Varssav jaguneb 4 politseipüirkonda, kus on kokku 27

politseijaoskonda. Kesklinna jaoskonna piirkonnas elutseb 48.000 elanikku. Selle jaoskonna politseiametkond koosneb 112 mehest. Peale jaoskondade on linnas veel suurem politseivaru.

Poola pealinnas on ka tugev ja hästi väljaõpetatud ratsapolitsei. Hobused on kahe-suguse saduldusega: a) linna patrullteenistuse kandmiseks ja b) patrullimiseks väljaspool linna. Ratsaosadel on oma noorte hobuste tagavara, veterinaarambulantsid, töökojad, sepikojad jne. Asfaldil hõlpsamaks liikumiseks on hobuseraua alumine osa valmistatud kummist, mis olevat ka majanduslikult kasulik, — kuluvust vähem.

Väljaõpe teostub jaoskondade viisi. Politseiametnik saab aastas laskealaliseks väljaõppeks 20 karabiineri ja 7 Nagani padrunit.

Tähelepanav on Poola naispolitsei, kes kümnekondaastase tegevuse kestel on omandanud suure praktika kodutute laste hooldamise alal. Naispolitsei jaoskonnas oli paarikümne põngerja ümber, keda politsei võtnud oma hoolde.

12. septembril pärast lõunat lahkusime Varssavist, et sõita külastama Poola tööstuspiirkonda Katowice't. See linn asub kivisöelademeil ja seepärast kasvab ta silmnähtavalt. Sada aastat tagasi oli Katowice vaid tähtsusetu küla, kus elutses 750 elanikku. Nüüd tõuseb Katowice elanike arv 132.000 ja mõne aasta pärast, kui Katowice on kokku kasvanud teda ümbritsevate linnadega, muutub tema üheks suuremaks Poola linnaks.

Katowices ei kuule muud kui tehaste mürinat ja silm eraldab taeva taustal lugemata arvu vabrikukorstnaid. Sellele tööstuspiirkonnale on poolakad õigustatult pööranud suurt tähelepanu Kõ korraldamise alal.

Siin on nagu mujalgi maailmas reeglilik, et iga tööstus kaitseb end oma jõududega. Vastavalt sellele on korraldatud väljaõpe, soetatud varustus ja ehitatud vajalikud kaitseehitised. Kõ korraldus on eeskujulikult läbi viidud ka selle vcejevoodkonna valitsuse hoones.

Eesti külalisi tutvustati lähemalt ka ühe suurema, nimelt A-S. Gische kivisöekaevandusega. Selleks tuli laskuda 400 m sügavusse maa alla. Kõige mugavam see sõit ei olnud. Eriti mõjus ta kõrva trumminahkadele. Ka ninasõõrmed ja kõrvaaukud olid kaevandusest väljudes kivisöe tolmu täis.

13. septembri hilisõhtul lahkusime poola sõpradest, kes meid lennujaamas vastu võtnud ja saatnud mitme päeva kestel, ja sõitsime kiirrongiga Viini suunas. Kella 1 paigu öösel läbistasime, ilma et meid oleks tulistatud, Tšehhoslovakkia piiri. Varssavi Viini liinil ühendust pidavad vagunid on puhtad ja kõigiti mugavad. 14. septembri hommikul kell 06.30 jõudsim Viini-Ida raudteejaama.

Viin.

Viin, endine Austria-Ungria keiserrügi pealinn, romantikute unistuslinn, jätab oma imponentsusega väga suursuguse mulje. Praegu olevat Viinis 1.800.000 elanikku, kuid seda ei tundu, kuna liiklemine määratu-laialdel asfaltteedevatel on rahulik ja vaikne. Võõras otsib siit asjata elutempot, sinist Doonaud, võluvaid Viini valesihelisi. Doonau vesi on pruunikaskollane, linna tänaval kohtad õhtul kell 9 harva mõnd hinge, ja kui pole liikumas rahvast ega raha, kellele peaks siis mustlane viuldama.

Viinis tutvustas meid Austria ametivõimudega meie konsul Andreesen. Huvi pakkus kõigepealt Austria tuletõrje, kes on vanimaid maailmas ja kes käesoleval aastal sai 250 a. vanaks.

Austria tuletõrje modernim osa on koondatud Viini. Linna tuletõrje eesotsas seisab erukindral Zar. Tuletõrje jaguneb kutseliseks ja vabatahtlikuks. Kutselise tuletõrje peab ülal linnaomavalitsus. Vabatahtlikud tuletõrjed kujutavad endast heategevaid organisatsioone. Viini kutselise tuletõrjese kuulub 1100 meest, kelle käsutuses on 215 mootorpritsi.

Juhtimise seisukohalt jaguneb linn 7 tuletõrjepiirkonda, kus kokku 26 jaoskonda. Piirkondade ja jaoskondade eesotsas seisavad tuletõrje ohvitserid, kes kõik sõjaväe reservohvitserid. Ohvitserid ja meeskonnad on võetud eriarvele.

Tuletõrje väljaõpe on esmaklassiline. Ettevalmistus kestab 7 aastat à 6,5 tundi päevas. Et saada kutseliseks tuletõrjujaks, tuleb õppida kõigis 7 tuletõrjepiirkonnas. Õppus piirkonnas kestab ühe aasta. Kes sellele drillile vastu ei pea, seda tuletõrjese ei võeta.

Esimesel õppeaastal võetakse läbi jõetuletõrje. Oli võimalus lähemalt jälgida selle meeskonna õppetegevust, kes koos olnud vaid 3 nädalat. Kõik õpilased on tulnud sõjaväest. Nad on lõpetanud sõjaväes õppeüksuse ja omavad allohvitseri auastme.

On õppus jõetuletõrjes edukalt lõpetatud, saadetakse mehed kustutusüksusisse, kus õppus kestab 4 aastat, igal aastal eri piirkonnas. Siin võetakse läbi kõik kustutusmeetodid. Tähelepanav on, et iga mootorpritsi juures on ka vahukustutus-joatoru. Osa vahukustutajaid on Saksa „Omega“ patent, kuid austerlased on välja mõelnud omapärase seadise, mis taotleb sama ülesandeid, kuid hinnalt mitu korda odavam.

Viini tuletõrje peadepoos on sisse seatud 10 m sügavuses hoone all eriline labürint, mis peab kujutama väga keerukate ruumidega elamut. Eesti külalisile demonstreeriti kahjutule kustutamist selles labürindis. Labürindi ühte ruumi oli asetatud igasugust prahti ja see süüdati põlema. Kümne minuti pärast anti alarm. Siis tuli ühel meeskonnal tungida sellesse labürinti,

otsida tulepessa ja likvideerida kahjutuli. Arusaadavalt olid labüriini ruumid täis suitsu ja vingu ja kustutustööd toimusid suures kuumuses. Kustutusüksuse tegevust oli võimalus jälgida eri kambrist läbi vilgukivi-akende. Kõik meeskonna liikmed olid varustatud hapniku-hingamise aparaatidega. Meeskond kandis kaasas asbestkõit, et mitte ära eksida. Igal meeskonna liikmel oli kaasas erikonstruktsiooniga lamp.

Viini tuletõrje oma päraks on, et nad tarvitavad võimalikult vähe vett kustutustöödel. Iga tuletõrjuja on selliselt välja õpetatud, et ta silmamõõdu järgi võib öelda, mitu liitrit vett läheb tarvis ühe või teise tulepessa kustutamiseks. Vahtu tarvitatakse vaid õlikahjutulede juures, kuna vahupulber on kallis.

Viini tuletõrjeabinõud, samuti metsakustutus- ja päästeriistad on moodsaimad Euroopas. Väga head ja eeskujulikult korraldatud on garaažid ja meeskonna eluruumid. Sidevõrk on mitmekordne: raadiotelefonid, telefonid ja teletype-aparaadid. Morseaparaadid olevat kümnekond aastat tagasi heidetud kolikambrisse.

Ei saa märkimata jätta, et Viini tuletõrje on mõelnud ka tugevale tuletõrjeabinõude varule, mis asub kindlas kohas väljaspool linna. See on Kõ otstarbekas. Varu on sisse seatud 6—7 aastat tagasi ja paigutatud nii, et ka võimalik õksarünnak ei tekita sellele viga.

Austrias ei ole veel Kõ seadust, kuid see ilmuvat lähemal ajal. Kõ-t korraldab praegu Austria Kõ liit, kelle kulul peetakse ülal ka Kõ kool, Kõ tarvete kauplus ja kes korraldab Kõ propagandat. Kõ liidu poolt on välja antud väga õpetlikke instruksioone vaenlase õhurünnaku korraks ja liidu kaupluse vaateaknal demonstreeritakse igal õhtul kella 20.00—22.00 vaenlase õhurünnakut Viinile.

Viinis oli võimalus tutvuda liidu kaupluse keldris asuva gaasivarjendiga, mis oma konstruktsioonilt sarnleb meie omiga.

Kõ liidu kaupluses demonstreeriti Eesti külalisile eriliiki tulekustutajaid, s. o. kustutamist kuni 79° C külmutusega. Ärijuht valas oma kübara bensiniga üle ja süütas selle põlema. Nii pea kui kübarale oli suunatud külmutamistoru, kustust tuli. Kübar ei saanud selle demonstratsiooni juures vähimatki viga.

Praha.

17. septembri hommikul jätsime Viini jumalaga ja alustasime sõitu Tšehhoslovakkia pealinna Praha suunas, kuhu jõudsime kella 2 paigu p. l. Prahaesse saabumise aeg ametlikuks külaskäiguks polnud kõige õnnelikum, kuna Praha elamine a l l ja korraldas ettevalmistustööd

Eesti külalised jälgimas tuletõrjemanöövrit Varssavi tuletõrje peadepoo juures.

oma endise presidendi Masaryk-vabastaja matuseiks.

Praha on viimase paarikümne aasta kestel muutunud väga elavaks kaubanduslikuks keskuseks. Kuigi Praha on elanike arvult 2 korda väiksem Viinist, on tema elutempo selline, et raske on jalakäijal pääseda üle tänava. Elavamail tänavaül liigub tramm-trammis kinni. Tä-

Ronijad tormavad redelit mööda 8-kordse maja katusele.

Konstaabel R. Unti

50 a. juubel.

4. oktoobril s. a. pühitses Meeksi rajooni konstaabel Rudolf Unt oma 50 a. sünnipäeva.

Konstaabel Rudolf Unt sündis 4. oktoobril 1887. a. Vastse-Otepää vallas. Teenis vene sõjaväes 1909 kuni 1910. a. Eesti vabadussõjast võttis osa 2 polgu koosseisus ja Pogiblova küla juures sai haavata. 1920. a. astus raudteepoliitsei teenistusse, kus teenis Puka ja Elva piirkonnas kordnikuna, Taitu Kriminaalpolitseis agendina ja hiljem assistendina kuni 1927. aastani, mil üle viidi Meeksi rajooni konstaabliks, missugusel kohal ka käesoleval ajal teenib.

Konstaabel R. Unti tuntakse kohal kui korraldiku, kohusetruud ja õiglast ametnikku.

nava äärtel seisavad tohutud eraautode rivid. Liiklemispolitseil on tegemist, et vältida unmisust.

Kuna Praha on ühtlasi ka suur tööstuslinn, siis Tšehhoslovakkia võimude poolt on suurt tähelepanu pööratud oma pealinna Kõ korraldusele.

Kõ-t Prahast juhib ja korraldab linnavalitsuse eesotsas abi-linnapeaga. Kõ korraldamise alal töötab perekas staap, kuhu kuuluvad insenerid, keemikud, arstid ja propaganda-korraldajad. Staabil on oma kantselei, kelle juhiks ins. dr. K. Paul.

Kõ ülesannete teenistusse on Prahast raketdatud 17.000-pealine linnavalitsuse liiklemise ja puhastamise osakond. Pealeselle on Prahast 18.000 vabatahtlikku Kõ aktiivliiget, kes ei kuulu vabrikute Kõ-sse.

Aktiivmeeskondadele ettenähtud varustus on hajutatud üle linna laiade ladudesse. Gaasikaitse ülikonnad, kindad ja saapad on valmistatud kummist. Hinnad on saksa omist umbes 40% odavamad.

Tänavate degaseerimiseks veega kasutatakse tänavate pesemise veetank-autosid, neid oli tsentraaldepoo üle 40; igaüks neist võtab kaasa 5000 lt vett. Majaseinte pesemiseks gaasist on veetankidele kinnitatud erikonstruktsiooniga pulverisaatorid, mis pritsivad udustatud vee kuni 10 m kõrgusele.

Väga omapärased on kloorlubja-puistajad, mis valmistatud Tšehhoslovakkia patendi järgi. Need on põhimõttelt umbes samad nagu saksa omad, kuid valmistatud puust raamiga ja maksavad kõigest 18 Ekr. tükk. Selliseid kloorlubja-puistajaid on igas depoo suurel hulgal varuks.

Linna gaasivabrikus oli võimalus lähemalt tutvuda moodsa gaasivarjendiga, mille lagi 2 m paksusest raudbetoonist.

Tuletõrje korraldus Prahast on linnavalitsuse käes. Linnas on 267 kutselist tuletõrjurit, kelle käsutuses 18 autopritsi ühes mehaaniliste redelitega ja eriülesannete (tehniline remont, vigastatud loomade ja inimeste kõrvaldamine tänavail jne.) autodega.

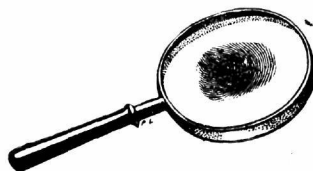
Vabatahtlikku tuletõrjet on pealinnas vähe, tema asub enamikult provintsis.

Elustandard Tšehhoslovakkias on meie rahakursile vastuvõetav ja meie krooniga saaks siit üht-teist odavamalt osta kui mujalt. Eriti odavad näivad olevat tekstiiltooted, kuid nende vastupidavuses tuleb ettevaatlik olla. Odav on müügi Eestiga võrreldes tõunamaine puuvõti ja turg on sellega sõna tõsisel mõttes üle kuhjatud.

Suurt rõhku Prahast on pandud hoolekande korraldusele. 3-4 km linnast väljas, maastikult väga ilusas kohas asetseb linna vanadekodu, kus 21 luksushoones leiavad peavarju 3000 hoolealust. Selles hiigelasutuses on hoolekanne viidud selle kõrgema piirini. Püüdnud puhtus, mugavad ja väga koduselt sisustatud toad, hea toit, palju valgust ja rahu. Asutuse päralt on suured ilu- ja juurviljaaiad, hästi hooldatud park, kirik, kino ja teater. See asutus on ehitatud 7 aastat tagasi ja seal on läbi viidud kõik võimalikud tehnilised uuendused. Ühe inimese ülalpidamine päevas maksab meie rahas 90 snt.

Kava kohaselt on Prahast meie peatusaeg lühike ja 19. septembril kell 14.15 sõidame edasi Dresdeni suunas vastu uutele elamustele ja muljetele. Sellest edaspidi.

Ro.

Manolescu 2

„VARASTE VÜRST“, kes hiljem avaldas oma memuaare.

Manolescu vabanes Nizza vanglast 1898. aasta novembrikuus. Kaks kuud hiljem õppis ta kiirrongis Luzerni ja Mailandi vahel tundma kedagi Dresdenist pärit olevat krahvitari, kes oma emaga juhtumisi sattus Manolescuga ühisesse kupeesse. Manolescu oli jõudnud vahepeal sooritada mõned õnnestunud „otsad“ ja sel teel oma rahalisi asju korraldades võis nüüd jälle esineda peene härrasmeheena. Ta tutvustas end daamidele oma õige nime all, lisandades vaid tagasihoidlikult, et ta olevat *rumeenia suurmaaomanikke, studeerinud juurat* ja võivat igal ajal hakata praktiseerima advokaadina ja saavat oma mõisadest 20.000 franki aastas renti. Mailandis asus Manolescu daamidega ühisesse võõrastemajja. Kuna krahvitar oli jõudnud juba 28. eluaastasse ja perekond polnud just rikas, siis salliti meelsasti ilusa jõuka mehe külaskäike. Võrdlemisi lühikese aja kestel arenes tutvusest kihlus ja pärast krahvlike perekonnaliikmete vastuseisu murdmist, pruudi ema energilisel vahetalitusel, leidis 17. det. 1898 Genuas aset Manolescu ja krahvitari laulatus, mida toimetas sealne peapiiskop oma palees, kusjuures tunnista-jaiks olid üks tõeline hertsog ja kohalik Rumee-*nia* konsul.

Jääb veidi tumedaks, milliseil motiivil Manolescu sõlmis selle abielu. Vaevalt küll raha pärast, sest vana krahviproua oli talle enne laulatust avameelselt pihtinud, et tal ei maksvat oodata mingit kaasavara, arvatud välja 6.000 marga suurune aastatoetus kelleltki jõukalt sugulaselt. Viisist, kuidas ta seda abiellumist oma memuaares käsitleb, võib järeldada, et ka temapoolne kirglik armastus ei saa tulla kõne alla. Näib, et ta siin kui sündinud seikleja seikles seikluse enda pärast. Olles loomult piiritlet auahne, talle võis valmistada usutavat kōdi, et tema kui tugeva vanglastaaziga mees pääseb selle ühenduse kaudu Saksa ja välismaadegi aristokraatlikesse ringkonnisse. Võib olla kōditas teda ka mõte sellest, millise virtuoslikkusega ta etendab oma uue osa mitte-midagi aimava abikaasa ja selle omaste ees. Iga-*tahes* on tõestatud, et ta oma uut seisukohta varguste sooritamiseks ei kasutanud. Millega aga lugu viimaks lõpeb, see ei teinud talle muret.

Ta oli enne saatuslikku tutvust Mailandi kiirrongis edukalt „töötanud“ ja omas nüüd küllalt raha, et ühes noore prouaga kuude viisi mööda Itaaliat matkata. Seal siirdus noorpaar üle Müncheni Saksi provintsi, kus 1899 veebr. aprillini vii-

bisid külalisina ühe sugulase mõisades. Siin tutvus Manolescu paljude saksa aristokraatidega, lii-*kudes* nagu oma inimene kunagi muretult ja tundmatult nende hulgas.

Paistes oma uutele sugulastele ilmselt tujutuna ja närvilisena, toimetas hoolitsev ämm Manolescu poolvägisi Dresdeni kuulsa närviarsti juurde. Viimane, olles ühe hilisema kohtuprotsessi puhul kutsutud asjatundjana Manolescu vaimlise seisukorra kindlaksmääramisel, seletas, et Manolescu jätnud talle väga närvilise fantasti mulje, keda ei saa küll nimetada otse nõrgameelseks, kuid ka mitte vaim-*selt* täiesti normaalseks. Manolescu närvikkust märkasid, nagu juba öeldud, ka ta lähemad omak-*sed*. Eriti halvenenud ta seisukord pärast lühireisi Viini. Nagu selgub memuaarest, sooritas Manolescu Viinis kaunis suure varguse, et täiendada vahepeal kokku kuivanud rahatagavara.

Lindau lähedal Bodensee ääres üürib Manolescu 12-toalise villa. Ta elab pillavalt, mõne nädala kestel kulutab ta umbes 5.000 marka. Kord päästab ta ühe inseneri noore tütre uppumissur-*mast*; insener kingib talle tänutäheks uhke mootorpaadi ja ta esitatakse medali saamiseks. Noor proua ootab oma esimest last.

Rahatagavarad kahanevad. Mõisade rent Rumee-*niast* ei taha päralt jõuda. Krahviprouast ämm avaldab juba tütre vastu salakartust, et kas tubli Georges viimati ei osutu tavaliseks suurpet-*turiks*. Naine usaldab Manolescut piiritult. Manolescu sipleb vahepeal ikka kibedamas rahapuuduses. 27. sept. 1899, vähe aega pärast tütre sün-*dimist*, otsustab ta asuda jälle teotsema. Ta sele-*tab*, et mõisadega olevat tekkinud mingi sekeldus, mistõttu rendimaksmine ajutiselt katkestatud ja et talle pakutavat Kairos suure hotelli direktori koht. Ta võtvat selle pakkumise vastu, et talve kestel raha teenida ning kevadel jälle perekonna juurde tagasi pöörduda.

Ta lahkuibki perekonnast, taskus kasin reisi-*raha*, millest ei jätku sõidukulude katteks Kaironi. Ta võtab kaasa oma kallihinnalise koera, et teda Luzernis rahaks teha. Luzerni jõudes ta lasebki koera plakatiga „Müüa“ tänavail ringi talutada, kuid õhtul astub ta mööda minnes „Schweizer-*hofi*“ võõrastemajja, omamata seal korterit, satub ühe Brüsselist pärit oleva kõrgema ametniku tu-*badesse*, ja kuna omanikku pole kodus, leiab ta kohvredid revideerides 4 sõrmust ja 2 prossi, kõik rikkalikult kalliskividega kaunistatud, kogusum-*mas* 15.300 franki väärtuses, neile lisaks veel 18.000 franki sularaha. Järgmisel päeval sooritab ta Lu-*zernis* veel teisegi õnnestunud varguse ja sõidab siis kiiresti esiteks Konstanzasse, kus osa saagist realiseerib ühe juveliiri juures ja kihutab edasi Baaden-Baadenisse. Seal realiseerib ta ülejäänud osa saagist ning kasutades juhust, sooritab ka siin järjekordse hotellivarguse. Siin tutvub ta kellegi kahtlase kuulsusega daamiga, kellega sõidab

Frankfurti, kus kirjutab võõraste-raamatusse „Dr. Davila ühes abikaasaga“.

Kuid juba on politsei häiritud. Varastatud esemete kirjeldused saadetakse kõikjale laiali, nendega varustatakse kullaseppi. Baaden-Baadeni kullasepp, kellele Manolescu müüs varastatud juveele, teatas asjast politseile, andes ühtlasi müüja ja selle kaaslaste kirjelduse. Selle tagajärjel tabatakse „Dr. Davila ühes abikaasaga“ Frankfurdi hotellis juba 3. okt. 1899. Seekord Manolescul ei vedanud, ainult kuus päeva kestis kibe teotsemine ja siis tõmbas politsei kõigest kriipsu läbi.

Ülekuulamisel seletab ta algul, et olevat saanud kõik need väärtasjad Luzernis kelleltki oma kaasmaalasest sõbralt Georges Popeskult müügiks. Paari päeva pärast ta aga tunnistas vargused üles. Et ühe varastatud prossi ostjat kätte näidata, talutatakse teda mööda tänavaid ringi. Müügikoht leitaksegi ja pross saadakse kätte, kuid teel politseisse tagasi teeb ta julge põgenemiskatse. Seejuures hüppab ta kahekordse maja katuselt alla hoovi, jääb imekombel terveks, kuid tabatakse kokkujoosnud rahvahulga poolt ja antakse politseile üle.

Oma memuaares räägib Manolescu, et maja, mille katuselt ta alla hüpanud, olnud viiekordne (!), jällegi asjaolu, mis sunnib tema memuaare võtma teatava reservatsiooniga.

Päeval pärast vahistamist kirjutab Manolescu vanglast oma naisele: „Kohtasin Luzernis oma vana sõpra, nimega Popesku. See õnnetu andis minu kätte mõned elteasjad ja palus need tema kasuks ära müüa. Kuid need väärtasjad näivad olevat ühenduses mingi varguslooga ja seepärast vahistati mind Frankfurdis. Ent ära muretse üleliiga, mu kallis abikaasa. Ma tõendan neile, et mul pole vähematki ühist selle varguslooga. Niipea, kui oled saanud selle kirja, külasta mind Frankfurdis. Sinu juuresolek tooks mulle kergendust mu praeguses hirmsas olukorras ning sisendaks julgust selle kandmiseks, mis ei osutu kergeks, teades sind olevat nii kaugel ning omamata sinult teateid. Emban sind tuhandekordselt ja jään su truu abikaasa Georges.“

5. oktoobril kirjutab ta: „Ära kurvastu liialt, sest see õnnetus möödub. Kirjuta mulle. Kuidas läheb meie lapsel? Hoolitse enda ja lapse eest.“

Ja 10. oktoobril: „Milline valu ja häbi, et pean kirjutama sulle sellisest kohast — vanglast. See on vali ja armutu! See lugu, mille mulle mängis mu vana sõber ja mille all ma nüüd nii hirmsasti pean kannatama, mille all kannatavad ka minu ja sinu perekonnad, samuti sina ise. Kuis pead sa kurvastuma ja hirmu tundma! Ja meie vaene laps! Vaevalt sündinud, pidi teda tabama see hirmus õnnetus. Kuis on see vali, hirmus ja kurb, mu hea, kallis väike! Me olime alati head kõigile ja peame nüüd selle vahistamise läbi nii koledesti pettuma. Mu kallis, kuis pead sa tundma hirmu oma vaese abikaasa pärast. Kirjuta mulle, mu väi-

ke, kirjuta mulle. See lohutaks mind omada mõnedki head sõnad sinult!... Kuidas läheb meie lapsel? Eks ole, sa hoolitsed hästi meie kalli maimukese eest? ... Ma palun sind, kallis, saada mulle 20 marka, et võiksin endale muretsema mõningaid toiduaineid...“

Mida peab arvama neist kirjadest, küsib dr. Wulffen. Ta etendab oma kirjades süütut, olles enne seda vargused üles tunnistanud. Kuid veel enam, ta palub naist ennast külastada, et viimasele kogu komöödiat isiklikult ette mängida. Tema, kes vaevalt kaks päeva kodunt eemal olles jõudis juba tutvust sobitada kahtlase naisterahvaga, nimetab end truuks abikaasaks, sulab õrnustes ja muretseb lapse pärast, kelle ta alles äsja nii südametult hülgas, on meeheitel häbist, mida ta kellegi teise pärast peab kandma ja annab lootusi, et kõik muutub veel heaks. Dr. Wulffen arvab siin olevat tegemist tõeliselt parimate tundmuste puhanguga, omamoodi koduigatsusega, mis tõendavat, et ka paatunumate kurjategijate hinges võib jõhkruuse ja omakasu kõrval peituda õilsaid omadusi. — Olgu sellega nüüd kuidas on, kuid kõigi hoolitsemiste ja õrnutsemiste kõrval, mida ta nii ohtralt jagab, ei unusta ta ennast, mangudes naiselt 20 marka, et hankida suupärasemat lisa kehvale vanglatoidule.

Sügavalt õnnetu naine sõidabki 20. okt. Frankfurti ja talle võimaldatakse kohtamine mehega politseivanglas. Manolescu etendab meeltesegadust, tantsib kongis temale omase graatsiaga indiaanlaste tantse, peab seintele tuliseid kaitsekõnesid. Efekt on täieline: naise veendumust mehe süütuses ei kõiguta miski. Manolescu nõutakse Šveitsi võimude poolt välja, — naine maksab 130 marka lisakulude katteks, et meest kiiremini kohtu ette toimetada, palkab kaitsjad, toob asjatundjad, kes peavad tõendama, et mees on haige ja toiminud meeltesegaduses. Muu seas tuuakse kohtusse ka Dresdeni närviarst, kes Manolescut omal ajal ravis. Tagajärg: esimese astme kohtus 2½ aastat vangistust, teises — 6 kuud, kuna „kohtualune olevat toiminud nõrgenenud vastutusvõimega.“

Manolescu iseloomustamiseks hotellivangana peab märkima, et kõik, mis ta hotellidest varastas, seisis lukustamata tubades, lahtistes kohvrites või karpides, isegi lahtisel laual. Tal polnud kunagi vajadust tarvitada valevõtit või murda lukku. Ta ei varastanud kunagi öösel, vaid tegi seda päise päeva ajal. Ta ei tarvitanud üldse ka muid tollal moes olnud hotellivangaste rekvisiite, nagu musta, tihedat keha külge liibuvat trikooülikonda, nagu varjavate musta mungakapuutsi, kloroformmaski magavate hotellivõõraste ajutiseks uimastamiseks või tuttavat varga tööriista — quistiti, millega avatakse seespool lukus oleva võtme abil lukke. Manolescu ainsaks rekvisiidiks oli ta isik ja seda oskas ta meisterlikult kasutada väliselt oma olekuga, garderoobiga ja suursuguse käitumisega,

seesmiselt aga oma võimega sugereerida endale teotsemise hetkel tasakaalukust ja kindlust.

16. augustil 1900, mõned päevad pärast vabanemist Luzerni vanglast, teeb ta alguse uue varguste-see-riaga. Seekord satub tema ohvriks keegi Baaden-Baadenis peatuv jõukas ameeriklane, kellelt ta varastab mantli, kolm safiiride, teemantide ja pärlidega kaunistatud nõela, kolm paari kullast

kätisenööpe ja hõbepeaga kepi. Ameeriklasel on kaotsiläänud esemete väärtus nii tühine, et ta ei teatagi vargusest politseile, ja kui hotelliperemees teeb seda tema asemel, siis keeldub andmast selustusi. Mõni päev hiljem müüb Manolescu Mainzis jalgratta, mille varastas Heidelbergis. Nagu näha, ei põlanud ta vahelduseks ka vähema väärtusega esemeid. Edasi seikleb ta selle vooriga väga mitmel pool. Ta kirjutab oma naisele Antverpenist, Strasburgist teatatakse, et ta pakkunud end seal ühe hotelli sekretäri kohale, seletades muu seas, et tema naine olevat sündinud krahvitar, kellest ta aga laskvat end lahutada, naise mõningate defektide pärast. Kui tal selle koha saamisega tõi taga oli, siis oleks see esimene kord ta senises elus, kus ta otsis ausat tööd, kuid arvatavasti sihtis ta siingi millelegi muule.

Sama aasta septembrikuus reisis ta Philadelphiasse. Seal tahtnud keegi varguste vastuvõtja talt müügiks pakutud ehteasju kokkulepitud hinda maksmata omandada, kuid Manolescu uimastanud „petise ärimehe“ oopiumiga prepareeritud sigareti abil ja varastanud omakorda vanamehelt 27 pakki kalliskive 800.000 frangi väärtuses. Kuna aga Philadelphia politsei ei tea midagi sellest vargusest, siis peetakse seda lihtsalt luiskamiseks. Üks on siiski kindel, et kui ta kuu aega hiljem siirdus Ameerikast Pariisi, siis oli ta rahadega mees. Pariisis esines ta seekord vürst Lahowary nime all, s. o. ta laskis trükkida vürstikrooniga ilustatud visiitkaarte Georges Lahowary nimele ning jagas neid esitlemistel heldel käel. Et uute kaartide trükkimisega ei tekiks ilmaaegseid sekeldusi, omandas ta trükkikojalts kliše.

Manolescu seekordse Pariisi külastamise eesmärgiks oli rikka naise otsimine. Selleks esineski ta vürst Lahowary nime all ja oli lasknud valmistada endale Konstanzas isegi sellenimelised valedokumentid. Ta palkab endale sekretäri ja kammerteenri, nagu see sobib ühele vürstile. Vargus-

Varastelt tabatud saak Tartu krim.-politseis.

tega ta sedapuhku ei tegele. Ent kosjasobitused rikaste pärijatega ei õnnestu seegikord, kuna vürstliku esinemine nõuab suuri kulusid. Seepärast teeb Manolescu väikese õhuvahetuse ja kolib sama aasta novembris Berliini.

Berliinis esineb ta samuti vürst Lahowaryna, asub algul elama esmaklassilisse Kaiserhofi võõrastemajja, läheb mõne päeva pärast üle odavamasse võõrastemajja ja üürib endale viimaks kaunis tagasihoidliku erakorteri. Kaasas on tal Pariisis palgatud kammerteener itaallane Pelliccio, kes, nagu hiljem selgus, abistas oma peremeest ka vargusretkil. Berliini saabumisel „vürstliku hiilguse“ rahaasjad näivad olevat kaunis kehvad; ta on sunnitud müüma isegi osa oma hiilgavast gardoobist.

Vürstikrooniga ilustatud nimekaart avaldab berliini seltskonnas head mõju. Ta liigub paremais kohvikuis, kuulsas Talveaias ja Metropoolteatris ja teda kohatakse aristokraatseis salongeski. Ta on sagedane külaline ühes Dorotee tänava artistide kõrtsis. Ka Berliinis katsetab ta algul kaasavara küttimist, kuid seesugune ettevõtte nõuab pikemat aega ja Manolescu rahad on läbi. Tahes-tahtmata tuleb asuda jälle tööle. Jõululaupäeval paneb ta Bristolis võõrastemajas ehteasjade varguse toime, kusjuures saak on õige rikkalik — suur hulk kuld-kette, nõelu, prose, käevõrusid, taskukell jne., ja 28. detsembril varastab ta Kaiserhofi võõrastemajast ehteasju umbes 8.000 marga väärtuses.

Omapärane Manolescu juures on see muretus, millega ta käsitab varastatud ehteasju. Ta näitab neid lokaales vabalt tuttavaile, pandib neid ühele ja teisele tuttavaist, kusjuures pidi ometi silma torkama, et ehteasjade hulgas leidis tihti mitu üht ja sama liiki eset. Kuid nähtavasti avaldas vürstikrooni kujutus nimekaardil siingi oma maagilist mõju.

(Järgneb.)

Sisekaitse ülema otsus

J. RAIDJÕE.

3. juunist s. a. ja KKS § 960 teine lõige.

Sisekaitse ülema otsusega 3. juunist s. a.¹⁾ eraldati kaitseisukorda kuulutatud maa-alal üldisest kohtualluvusest ja võeti otsustamisele Kaitseisukorra seaduses ettenähtud administratiivkorras Kriminaalseadustiku § 122 ja 230 teises lõikes ettenähtud süüteod, niivõrd kui nende süütegude koosseisus on:

a) auto või mootorratta juhtimine ilma vastava juhtimisloata (JSEM²⁾ § 44, KrS § 122);

b) auto või mootorratta juhtimise ajal juhi poolt alkoholi tarvitamine ning ebakaines olekus olemine (LM³⁾ § 22 p. 2, KrS § 122);

c) juhuveo auto või mootorrattaga seisu-, peatus- või parkimiskohtadel peatumise ajal juhi poolt alkoholiste jookide ja teiste uimastavate vahendite tarvitamine või nende mõju all (ebakaines olekus) olemine, liiniveol või veoautoga inimeste veol alkoholist lõhnava juhi teenistuses olemine või auto juhtimine (LM § 23, KrS § 122);

d) auto või mootorratta juhtimise usaldamine selleks teadvalt võimetu või jooanud isiku kätte (KrS § 230 teine lõige p. 2) või isikule, kellel ei ole vastavat juhtimisluba (JSEM § 45, KrS § 122);

e) auto või mootorrattaga ettevaatamatu või tubamatult kiire sõitmine (KrS § 230 teine lõige p. 1);

f) auto või mootorratta möödasoõitmiseks võimaluse mitteandmine või möödasoõidu takistamine kas kiiruse lisandamisega, korratu sõiduga või mõnel muul viisil (LM § 57, KrS § 122).

Sama otsusega, mis hakkas kehtima 10. juunil s. a., on pandud nende süüteoasjade otsustamine ja süüdlaste karistamine Kaitseisukorra seaduse § 9 p. 2 ettenähtud karistuse määrade piires politseiprefektidele, kellel selle ülesande täitmiseks seni on olnud rohkesti tegemist.

Nagu ilmsiks tulnud, on pärast 10. juunit s. a. mõnel juhtumil eeltähtendatud süüteoasjus karistusi määranud ka mõned liiklemisjärelevalve ametnikud, kasutades selleks neile KKS § 960 teises lõikes antud administratiivkorras karistuse määramise õigust. Seega on kaitseisukorraõiguse alusel teostava administratiivkaristamise korra kõrval eel-märgitud liiklemisalastes süüteoasjus, olgugi üksikuil juhtumil, tarvitatud ka tavalist, s. o. KKS ettenähtud administratiivkaristamise korda. Sellest võib järeldada, et liiklemisjärelevalve ametnikud,

kes neis asjus pärast 10. juunit s. a. on määranud karistusi KKS järgi, ei ole pidanud silmas Sisekaitse ülema otsust või ei ole saanud sellest õieti aru. Viimast kinnitab samast ametkonnast avaldatud arvamus, et Sisekaitse ülema otsusega on eraldatud KrS § 122 ja 230 tähtendatud liiklemise ja jõuvankrite ala süüteod, mis käivad kohtualluvusse, kuid ei ole liiklemisjärelevalve ametnikelt võetud ära administratiivkorras karistamise õigust.

Seesugune arusaamine süüteoasjade alluvusest ja Sisekaitse ülema otsuse tõlgendus liiklemisjärelevalve ametnikelt administratiivkaristamise õiguse äravõtmise kohta on väär.

Peatudes kõigepealt süüteoasjade alluvuse küsimuse juures, tuleb märkida, et KKS, andes administratiivvõimudele õiguse mõningais süüteoasjus karistada süüdlasi, ei liigita seejuures süütegusid kohtule ja administratiivvõimudele alluvaiks, vaid määrab, et teavat liiki süütegudes, kuhu kuuluvad ka autode ja teiste sõidu- ja veoriistade liikumise alased süüteod, võetakse süüdlased vastutusele ja karistatakse kas üldises kohtu korras või KKS vastavais paragrahves ettenähtud administratiivkorras (KKS § 959). Seega võivad need süüteod alluda kas kohtule või administratiivvõimudele, misjuures administratiivkorras ei või karistada süüdlast sama süüteo eest, milles ta on vastutusele võetud kohtu korras, samuti ei või kohtu korras võtta vastutusele süüdlast sama süüteo eest, mille eest ta on karistatud administratiivkorras.

Administratiivkorras karistuse määramise õigus KKS § 960⁴⁾ teise lõike põhjal on antud KrS § 230 ettenähtud süütegude ja liiklemise kohta käivate sündmääruste rikkumise asjus Teedeministeeriumi Maanteede Valitsuse liiklemise inspektorile, maanteede inspektoritele, omavalitsuste teede-inseneridele ja teemeistriitele, kahele viimasele ainult nende tööpiirkonnas kordasaadatud süütegude eest, kes võivad KKS § 962⁵⁾ alusel süüdlasi karistada rahatrahviga kuni 5 kroonini, arvatud välja Maanteede Valitsuse liiklemise inspektor, kes võib süüdlast karistada rahatrahviga kuni 30 kroonini, peale selle sõidu- ja veoriistade juhte sõidu- ja veoriistade liiklemise kohta antud sündmääruste rikkumiste eest veel sõiduõiguse äravõtmisega kuni 7 päevani. Selle karistamise õiguse teostamise kord ja karistatute õiguste kaitse on nähtud ette KKS § 964—970 ja 979, mille järgi see õigus ei kujunda enesest mingit eri korda, mis oleks väljaspool üldist kohtualluvust. Kohtualluvuse — jaoskonnakohtule üldises korras läbivaatamiseks lähevad eeltähtendatud administratiivvõimu esindajate poolt otsustatud süüteoasjad juhtumil: 1) kui süüdlane ei ole rahul

¹⁾ RT 46 — 1937, 421.

²⁾ JSEM — Jõuvankrite seaduse elluviimise määrused.

³⁾ LM — Liiklemise määrused.

⁴⁾ RT 45 — 1936, 364.

⁵⁾ ibid.

trahvimäärusega, mil puhul ta võib trahvimääruse vastu kaevata edasi vastavale jaoskonnakohtule, kes asja läbi vaadates harilikus kohtu korras võib süüdlasest karistada seaduses ettenähtud piires ka kõrgemal määral, kui oli määratud administratiivvõimu poolt; 2) kui ühe kuu jooksul, arvates edasikaebuse tähtaaja (mis on 7 päeva) möödumise päevast, ei lähe korda süüdlaselt trahvi administratiivkorras sisse nõuda viimase maksuvõimetuse tõttu; 3) kui ühe kuu jooksul, arvates prefekti poolt trahvimääruse kinnitamisest, ei ole korda läinud seda süüdlasest seaduses ettenähtud korras kuulutada tema leidmatuse tõttu. Peale selle läheb asi kohtule läbivaatamiseks juhtumil, kui kohalik prefekt KrS § 230 ettenähtud süüteoasjus tühistab temale saadetud trahvimääruse, leides, et trahv pole õieti ja seaduslikult määratud. Kohtusse andmata lõpetatakse ära ainult asjad, milles pädevuse piires tehtud administratiivvõimu trahvimääruse põhjal määratud trahv on vabatahtlikult tasutud või administratiivkorras sisse nõutud kas tervelt või osaliselt.

Eeltoodust nähtub, et liiklemisjärelevalve ametnikele antud administratiivkorras karistuse määramise õigus ei seisa väljaspool kohtulikkude kontrolli ja nende karistamisele kuuluvad süüteoasjad käivad üldisesse kohtualluvusse. Seevastu Sisekaitse ülema otsusega politseiprefektidele kui sisekaitse volitatavale eksekutiivorganeile pandud süüteoasjade otsustamise ja süüdlasest karistamise funktsioon seisab täiesti väljaspool kohtualluvust ja selle teostamine, samuti karistatute õiguste kaitse moodustab enesest erikorra, mille kogu menetlus selle võimalikkudes käikudes toimub Kaitseisukorra seaduse alusel ainult administratiivvõimu instantsides.

Mis puutub liiklemisjärelevalve ametnike administratiivkorras karistamise õiguse äravõtmisele, siis Sisekaitse ülema otsus seda ei taotle, kuna KKS § 960 teise lõike alusel see õigus hõlmab palju enam süütegusid, kui loendatud Sisekaitse ülema otsuses, küll aga kitsendab seda õigust loendatud süütegude suhtes. Seega administratiivkorras karistamise õigus on liiklemisjärelevalve ametnikel ka praegu, kuid mitte nende liiklemisalaste süütegude suhtes, mis Sisekaitse ülema otsusega eraldatud üldisest kohtualluvusest ja mille otsustamine pandud politseiprefektidele.

Politseiametnike varustamisest.

„Riigi Teatajas“ nr. 81 — 1937 art. 663 ja 664 all on avaldatud Vabariigi Valitsuse poolt 29. septembril k. a. koostatud Politseivalitsuse varustistabelid nr. 1 ja 2 kehtivusega 1. augustist k. a. Neist tabelleist nr. 1 käsitleb kuni allkonstaablite (incl.) ametiastmel ja nr. 2 konstaablite ja kõrgemal ametiastmel teenivate politseiametnike varustise määrasid ning varustisesemete tähtaegu.

Võrreldes uusi tabelleid seni kehtinud tabeliga (RT 4 — 1936, art. 29), nähtub, et uutest tabelites puuduvad mõõgarihm, püstolitoht ja signaalvile. Nende esemete väljajätmise põhjuse leiame esitisest Vabariigi Valitsusele, millest nähtub, et väljajäetud mõõgarihmad ja püstolitoht kuuluvad vastavate relvade juurde, moodustades endast õieti relva osa. Signaalvile ei muutu endises tabelis ettenähtud tähtaaja kestel kõlbmatuks, küll võib see kõlbmatuks muutuda õnnetusjuhtumi kui ka hooletuse läbi, vaatamata kandeajale. Nende asjade väljajätmine tabelist ei kaota neid tarbeasju käibelt, vaid need antakse ametnikele kasutamiseks Riigiteenijate riidevarustuse määruses (RT 34 — 1935) § 9 ettenähtud korras analoogiliselt valveposti-, tali- ja tööriietega, mis ka nähtub Politseivalitsuse direktori ringkirjast 12. oktoobrist k. a. nr. 1287-M.

Varustise kandeageades ei too uued tabelid mingit muudatust. Ka ei too uute tabelite kehtimahakkamine tegelikus teenistuses viibivate ametnike kohta muudatust, sest Politseivalitsuse direktori sama ringkirja järgi antakse ametnikele uued varustisajad alles pärast endises tabelis ettenähtud tähtaegade möödumist.

Sisulise uuendusena võiks märkida uutest tabelites 1. märkusena toodud lausendit, mille järgi ametnikud, kellele tuleb teenistuskohuste täitmisel kanda kaht või rohkem erinevaid vorme (nagu politsei, tuletõrje, sõjaväe jne.), võivad saada selle paralleelselt politseiametnike varustisega, kuid sel korral pikenevad vastavalt varustise kandeajad, s. o. kui näiteks ametnik saab üheaegselt politseiametniku, tuletõrjuja ja sõjaväelase palitud ja palitu kandeage on 2 aastat, siis on tema õigustatud uue palitu saama alles (2 a. × 3) 6 aasta möödumisel.

E. T.

Ametlik osa.

AMETIST VABASTAMISI, MÄÄRAMISI JA ÜMBERPAIGUTAMISI POLITSEIPERES.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 27. sept. s. a.: vabastati ametist parandamatu haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, Tallinna-Harju Prefektuuri Kurna rajooni konstaabel Juhana Laikoja 1. okt. s. a.; paigutati 1. okt. s. a. ümber teisele teenistuskohale Tallinna-Harju Prefektuuris: Leesi rajooni konstaabel Konstantin Tõke — Kurna rajooni konstaablik, Nõmme politseijaoskonna V rajooni konstaabel Jakob Tarto — Leesi rajooni konstaablik ja 3. ja linnaümbruse politseijaoskonna III rajooni konstaabel Viktor Raidma — Nõmme politseijaoskonna V rajooni konstaablik; Lääne-Saare Prefektuuris: Pärnamaa rajooni konstaabel Juhana Tamalu — teenistuse huvides Kõrgesaare II rajooni konstaabel Evald Valaste — teenistuse huvides ja oma palvel Pärnamaa rajooni konstaablik; määrati Tartu-Valga Prefektuuri kordnik Oswald Maingla, kes lõpetanud 11. märtsil s. a. Politseikooli kõrgema klassi kursuse, Tallinna-Harju Prefektuuri 3. ja linnaümbruse politseijaoskonna III rajooni konstaablik 1. okt. s. a.

NIMEDE EESTISTAMISI.

Viljandi-Pärnu Prefektuuri Adavere-Rutikvere rajooni konstaablile Eduard Veismannile on Rutikvere valla perekonnaseisuatmetniku otsusega määratud uueks perekonnanimeks Paas.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks:

Otepää Tarvitajate ühingule Otepääl, Turg 13, maksvusega 21. augustini 1938, Lüganuse Majandusühingule Püssi vallas ja as., maksvusega 25. augustini 1938, Jaan Andrese p. Kõressar'ele Tapal Pikk t. 20, maksvusega 20. augustini 1938, Boris Nikolai p. Vassilkovile Kuressaares, Turu tän. 2, maksvusega 11. septembrini 1938, Karl Julius Friedrichi p. Kesküül'ile Kuressaares, Turu t. 1, maksvusega 10. septembrini 1938; Julius Adami p. Tibbing'ile Petseris, Turuplats 12, maksvusega 31. augustini 1938; Ernst Jüri p. Kirikal'ile Viljandis, Tartu 1, maksvusega 16. septembrini 1938; Mõisaküla Ühiskauplusele Mõisakülas, Kesk t. 7, maksvusega 3. septembrini 1938, Harald Christjani p. Sarapuu'le Pärnus, Laidoneri 12, maksvusega 20. septembrini 1938; Aleksander Jüri p. Koppel'ile Väandra alevikus, maksvusega 28. augustini 1938; Adalbert Hansu p. Vassar'ile Tartus, Poe 8, maksvusega 23. septembrini 1938; Järva-Jaani Tarvitajate ühingu juhatusesele, Järva-Jaani alevikus ja ühingu harukaupluses Koeru alevikus, maksvusega 31. augustini 1938; Kärkla Tarvitajateühingu juhatusesele Kärklas, maksvusega 30. septembrini 1938; Paul Villemi p. Saretok'ile Valgas, Kesk t. 15, maksvusega 1. oktoobrini 1938, ja Herman Johani p. Eisen'ile Rakke alevikus, maksvusega 21. septembrini 1938.

Laskemoonaga kauplemiseks:

August Mutli'le Suure-Jaani alevis, Pärna 4, maksvusega 24. augustini 1938; Haapsalu Tarvita-

jateühisuse „Ökoonomia“ harukauplusele Oru vallas, Linnamäel, maksvusega 7. augustini 1938; Rudolf Ado p. Veinberg'ile Rapla alevikus, maksvusega 11. septembrini 1938; Jaan Jakobi p. Moks'ile Roela vallas, Tudus, maksvusega 6. septembrini 1938; Jõgeva Majandusühisuse juhatusesele Jõgeva alevis, maksvusega 4. oktoobrini 1938, ja Laekvere Tarvitajateühisuse juhatusesele Paasvere vallas, Laekveres, maksvusega 8. oktoobrini 1938.

Laskeriistade parandamiseks:

Jaana Anne p. Kõiv'ile Otepääl, Piiri t. 22, maksvusega 12. augustini 1938; Ivan Egori p. Gedvil'ile Narvas, Posti t. 73, maksvusega 25. augustini 1938; Vilhelm Roberti p. Albrecht'ile Tartus, Lossi t. 22, maksvusega 9. augustini 1938; Rudolf Passup'ile Kabala v., Ollepa as., maksvusega 10. septembrini 1938; Aleksander Jaani p. Teller'ile Tallinnas, Vana-Kalamaja 48, maksvusega 22. augustini 1938; Karl Otto p. Koppelmännile Tallinnas, V. Karja 3, maksvusega 17. septembrini 1938; Adalbert Hansu p. Vassarile Tartus, Poe 8, maksvusega 23. septembrini 1938, ja Franz Lierile ja Ludvig Rossbaum'ile Tallinnas, Viru 7, maksvusega 26. septembrini 1938.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud: Võru vallas elava Alfred Gustavi p. Nelk'i laskeriista hoidmise ja kandmise luba jahipüüsi osas ja Pangodi vallas elava Peeter Johani p. Nolk'i, Abja-Paluoja elava Juhan Hansu p. Akel'i ja Nõmmel elava Aleksander Anna p. Voorel'i laskeriistalood.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Meelmaa, Gustav Jaagupi p., sõjaväest vabastamise tunnistus, v. a. 5. Jalaväe Polgu ülemalt 1920. a. Kasch, Johannes Hansu p., laskeriistaluba, v. a. Tallinna-Harju prefektilt ja pikendatud Viljandi-Pärnu prefektilt 18. 09. 34. a. nr. 2281.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/1 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Vastutav toimetaja: **A. Liit.** Tegev toimetaja: **H. Põldvere.** Väljaandja: **Politseiametnike Keskkoju.**

ESTICO

Eesti Kammivabrik M. REICH & Ko.
Tartus, Teguri 26-28 tel. 11-58, 15-79.

Valmistab: kunstsarvest, tselluloidist ja kõvakummist
kamme, suitsupitse, tualettasju jne.
Kaubad kvaliteetsed **ESTICO**, Eesti kammivabrik

Esimese klassi söögisaal-café „**GASTRONOM**“
Tallinn, Viru t. nr. 4. Tel. 436-61.

Parim lõunatamise koht Tallinnas.

Kööök vilunud kokkade juhatusel.